

Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025

CIRCULAIRE ECONOMIE

INHOUD

4 | VOORWOORD

6 | 1. INLEIDING

8 | 2. AANPAK CIRCULAIR NOORD-HOLLAND: WAAROM EEN CIRCULAIRE ECONOMIE, WERKEN IN EEN TRANSITIE, ROLLEN EN INSTRUMENTEN

9 | 2.1. Waarom een circulaire economie?

9 | 2.2 Circulaire economie: werken in een transitie

10 | 2.3 Rollen en instrumenten

11 | 3. DE NOORD-HOLLANDSE DOELEN

12 | 3.1 Barrières in de transitie naar een circulaire economie

12 | 3.2 Doelenboom: strategische en operationele doelen

13 | 3.2.1 Strategische en operationele doelen spoor
circulair ondernemerschap en innovatie

14 | 3.2.2 Strategische en operationele doelen spoor
grondstoffen

14 | 3.2.3 Strategische en operationele doelen van
de eigen organisatie

16 | 4. ACTIES CIRCULAIR NOORD-HOLLAND 2021-2025

17 | 4.1 Acties spoor circulair ondernemerschap en innovatie

18 | 4.2 Acties spoor grondstoffen

21 | 4.3 Acties gericht op samenwerking, regionale aanpak,
lobby en communicatie

21 | 4.3.1 Samenwerking Europa, Rijk, IPO en
Metropoolregio Amsterdam

22 | 4.3.2 Regionale aanpak

23 | 4.3.3 Lobby

23 | 4.3.4 Communicatie

24 | 5. INZET, SAMENHANG EN RAAKVLAKKEN ANDERE PROVINCIALE OPGAVEN

INHOUD

32 | 6. AMBITIES EN ACTIES EIGEN ORGANISATIE

33 | 6.1 Ambities en acties circulaire infrastructuur

34 | 6.2 Ambities en acties circulaire inkoop en aanbesteding

36 | 7. MONITORING EN EVALUATIE

38 | 8. PLANNING EN FINANCIËN

40 | BIJLAGE 1 OVERZICHT STAKEHOLDERS

42 | BIJLAGE 2 OVERZICHT ACTIES ACTIEAGENDA CIRCULAIRE ECONOMIE 2021-2025

VOORWOORD

2050. Het jaar waarin wij als provincie Noord-Holland volledig circulair en klimaatneutraal willen zijn. Een belangrijke ambitie die door veel landen, de Europese Unie, Nederlandse regio's en steden wordt nagestreefd. Als ik mij indenk hoe oud ik in dat jaar ben, lijkt het nog ver weg. Toch voel ik de urgentie om dit doel te behalen met de dag groter worden. Een onderdeel van de ambitie is dat we in 2030 halverwege deze opgave willen zijn. En dat klinkt dan toch opeens een stuk dichterbij. Als provincie werken we sinds 2017 volop aan de transitie naar een circulaire economie om de ambities van 2030 en 2050 te halen.

Door de stijgende bevolkingsgroei en de manier waarop wij in onze huidige economie produceren, consumeren en vervolgens vaak vernietigen, raken belangrijke en schaarse grondstoffen op. In een circulaire economie gebruiken we producten en grondstoffen steeds opnieuw waardoor ze behouden blijven. Het is een toekomstbestendige economie omdat deze verder kijkt dan alleen welvaart in geld en middelen, door rekening te houden met de ecologische grenzen van onze aarde. Zo dragen ook wij als provincie Noord-Holland bij aan de mondiale opgave om klimaatverandering tegen te gaan.

Als gedeputeerde circulaire economie word ik niet alleen gedreven door de noodzaak van deze transitie. Het zijn juist ook de vele kansen en mogelijkheden die de circulaire economie biedt die mij motiveren en energie geven. Deze energie merk ik bijvoorbeeld bij bezoeken die ik regelmatig breng aan Noord-Hollandse bedrijven. Hier ontmoet ik geïnspireerde en zakelijke ondernemers die een visie hebben op circulariteit en dit waarmaken. Wat ik zie is dat het speelveld zich de afgelopen jaren in een sneltreinvaart heeft ontwikkeld. Als provincie pakken we in dit speelveld onze rol om een bijdrage te leveren aan de versnelling van de transitie naar een circulaire economie. Dat is van groot belang om ervoor te zorgen dat onze Noord-Hollandse economie toekomstbestendig is en blijft. Toekomstbestendig betekent dus niet dat we wachten en toekijken. We ondernemen nu actie.

Met deze Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025 laten wij zien wat wij als provincie in de komende vijf jaar gaan doen om de ambitie voor 2030 en 2050 te behalen. We willen de transitie verder versnellen door het ondersteunen en stimuleren van bedrijven bij het zetten van een stap richting circulair ondernemen. Ondernemers spelen een cruciale rol in de transitie en ik ben er als gedeputeerde trots op dat er in Noord-Holland al veel koplopers actief zijn. We zetten in op het vergroten van het aantal circulaire bedrijven door bedrijven te inspireren met goede voorbeelden en te ondersteunen bij hun circulaire activiteiten. Daarbij stimuleren we het bij elkaar brengen van bedrijven om grondstofketens circulair te maken. Naast het versnellen van de transitie willen we als provincie de noodzakelijke systeemverandering op de lange termijn realiseren. We ontwikkelen daarom kennis die nodig is om de volgende stap in de transitie te kunnen zetten. Daarnaast lobbyen we richting het Rijk en de EU om belemmeringen voor ondernemers in hun circulaire ambities door wet- en regelgeving op te heffen. Zo willen we eraan bijdragen dat Noord-Hollandse initiatieven en bedrijven niet worden afgeremd, maar juist worden gestimuleerd in hun circulaire ambities. En door zelf zo circulair mogelijk in te kopen en aan te besteden, geven we als provincie het goede voorbeeld en prikkelen we de markt om circulaire producten en diensten te ontwikkelen.

We kunnen er niet omheen dat deze Actieagenda is opgesteld op het moment dat het Coronavirus de wereld in zijn greep heeft. Duidelijk is dat de coronacrisis grote maatschappelijke en economische gevolgen heeft. Veel bedrijven staan op het moment dat deze Actieagenda wordt gepubliceerd voor grote uitdagingen en voor veel ondernemers ligt de komende tijd de focus op overleven. De crisis legt onze afhankelijkheid van (schaarse) grondstoffen en de kwetsbaarheid van mondiale ketens bloot. Het laat de noodzaak en het belang van een circulaire economie extra duidelijk zien. We zetten daarom in op een duurzaam en toekomstbestendig herstel van onze lokale en regionale economie, waaraan circulaire economie een belangrijke bijdrage kan leveren.

De transitie naar een circulaire economie gaat niet vanzelf. We weten dat we alle zeilen bij moeten zetten om de ambities voor 2030 en 2050 te halen. Samen met medeoverheden, bedrijven, kennisinstellingen en inwoners gaan we aan de slag met de uitvoering van deze Actieagenda. Zo werken we aan een circulair Noord-Holland en zorgen we voor een leefbare en gezonde omgeving voor alle 2,8 miljoen Noord-Hollandse bewoners!

Zita Pels

Gedeputeerde Financiën, Circulaire Economie, Zeehavens, Sport en Cultuur en Erfgoed

INLEIDING

In 2017 heeft de provincie Noord-Holland het 'Nationaal Grondstoffenakkoord' ondertekend. Samen met 180 andere partijen is afgesproken dat Nederland volledig circulair is in 2050. In mei 2017 is het 'Ontwikkelingsperspectief Circulaire Economie' door Gedeputeerde Staten (GS) en Provinciale Staten (PS) vastgesteld. Tegelijkertijd is door GS en PS ingestemd met de Actieagenda Circulaire Economie 2017-2020 om uitvoering te geven aan deze opgave. Het Ontwikkelingsperspectief omschrijft waarom het noodzakelijk is om in te zetten op de transitie naar een circulaire economie en stelt de ambitie: Noord-Holland is in 2050 volledig over naar een circulaire economie en in 2030 is er een reductie van 50% in het gebruik van primaire grondstoffen. De provincie sluit hiermee aan bij de ambities en doelen van het Rijk en de Europese Unie (EU). Deze ambitie is ook vastgelegd in de Omgevingsvisie Noord-Holland 2050 'Balans tussen economische groei en leefbaarheid'. Vanwege het aflopen van de Actieagenda Circulaire Economie 2017 - 2020 en de herbevestiging van de ambitie in het Coalitieakkoord 'Duurzaam Doorpakken' is dit de nieuwe Actieagenda Circulaire Economie van de provincie Noord-Holland voor de jaren 2021 -2025 (verder te noemen 'Actieagenda').

Deze Actieagenda geeft de Noord-Hollandse strategie en route aan om de ambities voor 2030 en 2050 te realiseren. Deze Actieagenda laat zien wat de provincie concreet gaat doen om de transitie naar een circulaire economie in de provincie Noord-Holland te versnellen. De Actieagenda heeft een looptijd van 2021 tot en met 2025. Het uitzetten van een strategie voor de komende vijf jaar geeft partners, zoals bedrijven en medeoverheden, voor langere tijd duidelijkheid en zekerheid over de koers en mogelijkheden die de provincie biedt.

Deze Actieagenda bouwt voort op de ervaring met de uitvoering van de Actieagenda 2017-2020. Het geeft over de volle breedte de acties van de provincie Noord-Holland weer. Dit betreft acties die worden gefinancierd vanuit de reserve circulaire economie. In de Actieagenda wordt inzichtelijk gemaakt waarvoor, hoe en wanneer de beschikbare financiële middelen worden ingezet. Ook bevat het acties gericht op samenwerking, regionale aanpak, lobby en communicatie. Daarnaast bevat het acties die voortvloeien uit de raakvlakken en samenhang met andere provinciale beleidsopgaven en programma's. Ook laat het zien welke acties er vanuit de eigen provinciale organisatie worden uitgevoerd.

De Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025 is opgesteld op het moment dat het coronavirus de wereld in zijn greep heeft. Duidelijk is dat de coronacrisis een grote impact op de economie en het Noord-Hollandse bedrijfsleven heeft. Daar waar mogelijk worden Noord-Hollandse ondernemers zoveel mogelijk ondersteund. Op dit moment is echter onduidelijk wat de precieze effecten gaan zijn. Mogelijk heeft de coronacrisis invloed op de uitvoering van de Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025. Aan de ene kant kunnen de economische en maatschappelijke effecten van de crisis gevolgen hebben voor de haalbaarheid van de ambities voor circulaire economie. Bedrijven staan voor grote uitdagingen en voor veel ondernemers zal de komende tijd de focus liggen op het voortbestaan van hun bedrijf. Aan de andere kant maakt deze crisis onze internationale afhankelijkheid van (schaarse) grondstoffen en de kwetsbaarheid van mondiale ketens duidelijk. Door dit besef ontstaan ook kansen om in te zetten op kortere en waar mogelijk op lokale ketens. Hiermee wordt de lokale en regionale economie versterkt. De effecten van de coronacrisis worden meegenomen in de tussenevaluatie en eindevaluatie van de uitvoering van de Actieagenda (zie hoofdstuk 7).

Om te komen tot een Actieagenda die aansluit bij het speelveld waarin de provincie zich beweegt en bij de behoefte in de Noord-Hollandse samenleving zijn verschillende stappen ondernomen. PS zijn in een vroegtijdig stadium betrokken bij de richting voor de nieuwe Actieagenda. Hiervoor is een discussienotitie met de voorgenomen hoofdlijnen en actierichtingen in mei 2020 met PS besproken. Vervolgens zijn er door de provincie Noord-Holland diverse gesprekken gevoerd met bedrijven, medeoverheden, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen. Daarnaast is een participatietraject uitgevoerd waarin vertegenwoordigers van medeoverheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties zijn geïnterviewd over hun visie op de rol van de provincie en hun ideeën over mogelijke acties. In bijlage I is een overzicht van deze vertegenwoordigers te vinden. De inzichten die dit heeft opgeleverd, zijn vertaald in deze Actieagenda.

AANPAK CIRCULAIR NOORD-HOLLAND: WAAROM EEN CIRCULAIRE ECONOMIE, WERKEN IN EEN TRANSITIE, ROLLEN EN INSTRUMENTEN

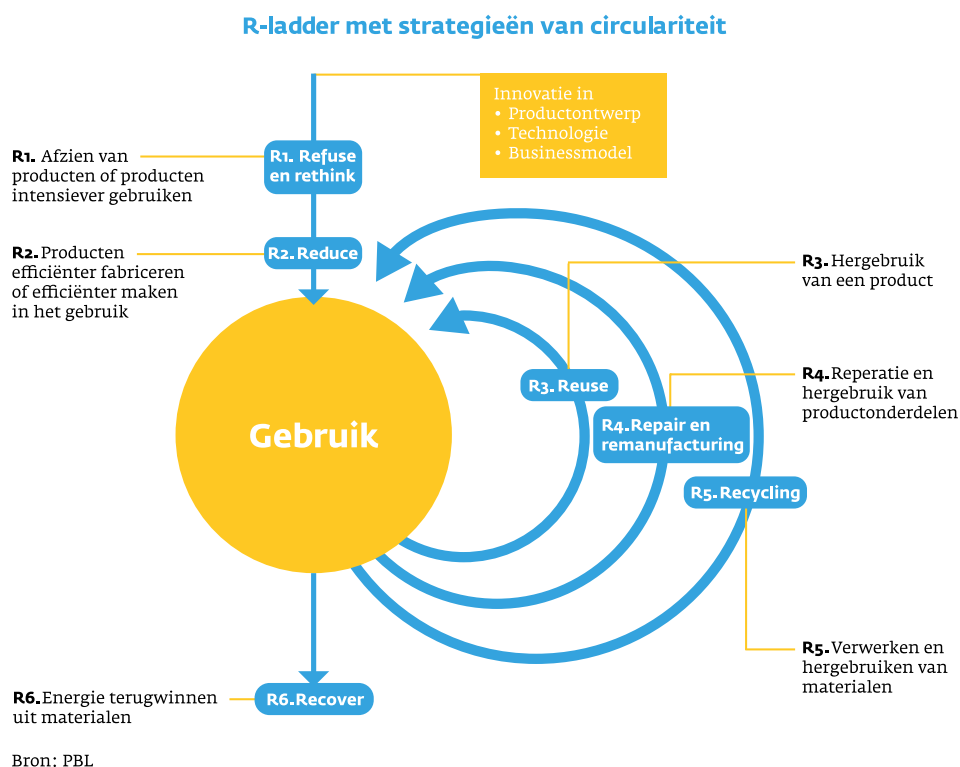

2.1 WAAROM EEN CIRCULAIRE ECONOMIE?

De urgentie voor een circulaire economie komt voort uit het besef dat we meer grondstoffen gebruiken dan de aarde aan kan. Door een groeiende wereldbevolking en toenemende welvaart stijgt de vraag naar grondstoffen. Hierdoor worden grondstoffen steeds schaarser en zal het huidige economische systeem uiteindelijk vastlopen.

In een circulaire economie worden zo min mogelijk grondstoffen verspild. Het gebruik van primaire grondstoffen wordt tot een minimum beperkt en grondstoffen, producten en materialen worden op een hoogwaardige manier in de keten behouden. Grondstoffen komen zoveel mogelijk van natuurlijke en hernieuwbare bronnen en het ontstaan van afval en schadelijke emissies wordt beperkt. De R-ladder omschrijft de verschillende strategieën die toegepast kunnen worden om het gebruik van grondstoffen te verminderen.

De circulaire economie levert kansen op voor milieu, economische verdien capaciteit en werkgelegenheid. Door het gebruik van grondstoffen te verminderen worden bedrijven minder afhankelijk van de import van (schaarse) grondstoffen en kunnen kosten worden bespaard. Daarnaast ontstaan nieuwe verdienmodellen, bijvoorbeeld door lease- en deelconcepten. Dit leidt tot een betere mondiale concurrentiepositie en daarmee meer economische stabiliteit op nationale schaal.

Door in te zetten op circulaire economie wordt de impact van grondstoffengebruik op het milieu geminimaliseerd. Daarnaast levert het circulair maken van onze economie een grote bijdrage aan de CO₂-reductie. Enerzijds door grondstoffen, producten en materialen zo lang mogelijk in de keten te houden wordt de CO₂-uitstoot die wordt veroorzaakt door onder meer het delven en produceren beperkt, anderzijds vindt een reductie plaats door vervanging van fossiele door niet-fossiele grondstoffen. De transitie naar een circulaire economie draagt daarmee bij aan de gestelde klimaatdoelstellingen voor 2030 en 2050 en levert een belangrijke bijdrage aan een leefbare en gezonde leefomgeving.

2.2 CIRCULAIRE ECONOMIE: WERKEN IN EEN TRANSITIE

De transitie naar een circulaire economie is een langjarig proces. Het vraagt om een fundamentele en structurele verandering van de manier waarop we produceren, distribueren en consumeren. De complexiteit wordt onder meer bepaald door twee gelijktijdige processen: aan de ene kant wordt de circulaire economie opgebouwd, aan de andere kant moet de lineaire economie worden afgebouwd. De ambitie voor 2050 is daarbij de stip op de horizon. De provincie draagt bij aan de transitie door het bereiken van de stip op de horizon als visie uit te dragen en gerichte acties uit te voeren. Hiermee laat de provincie zien waar zij naartoe wil en dat zij zich committeert aan de transitie.

Om de ambitie voor 2050 te bereiken, hanteert de provincie voor haar eigen inzet twee leidende principes: het versnellen van de transitie op de korte termijn én het realiseren van de systeemverandering op de lange termijn. De acties die zijn gericht op het versnellen van de transitie zijn erop gericht de stip op de horizon sneller te bereiken, bijvoorbeeld door te stimuleren dat het

grondstofgebruik nu optimaal circulair wordt. De acties die zijn gericht op het realiseren van een systeemverandering zijn gericht op het bereiken van de stip op de horizon in 2050, bijvoorbeeld door via lobby bij te dragen aan stimulerende wetgeving.

De transitie naar een circulaire economie is een van de grote opgaven voor de komende decennia en raakt aan verschillende andere maatschappelijke opgaven, zoals de energietransitie, het versterken van de biodiversiteit en de inzet op kringlooplandbouw. De nauwe samenhang van deze transities vraagt om een integrale aanpak. In deze Actieagenda zijn daarom de raakvlakken in kaart gebracht en eveneens de acties benoemd die vanuit andere provinciale beleidsonderwerpen en programma's bijdragen aan de versnelling van de transitie. Onderdeel van de uitvoering van de Actieagenda is dat doorlopend gezamenlijke kansen worden verkend en waar mogelijk benut.

De provincie kan de ambitie van een volledig circulaire economie alleen in samenwerking met andere partijen realiseren. Samenwerking met medeoverheden, bedrijven, kennisinstellingen en andere partners is essentieel voor de transitie naar een circulaire economie. In deze fase van de transitie is het eveneens nodig om een nog grotere groep van bedrijven en medeoverheden te betrekken om de impact te vergroten en daarmee de transitie te versnellen. De afgelopen jaren heeft de provincie een groot netwerk van partners opgebouwd. Samen met deze partners en nieuwe coalities werkt de provincie aan de uitvoering van deze Actieagenda.

Het motto bij de uitvoering, zoals ook opgenomen in het Ontwikkelperspectief, blijft: 'leren door te doen'. De provincie voert acties zo goed mogelijk uit om daarmee impact te maken op de transitie. Op basis van lessen die volgen uit de uitvoering worden keuzes gemaakt voor vervolgacties. De uitvoering zal daarom niet altijd gaan zoals vooraf bedacht. Er blijft ruimte voor flexibiliteit om samen met partners te zoeken naar nieuwe oplossingen, in te spelen op nieuwe kansen en aan te sluiten bij nieuwe initiatieven. Op deze manier is er ook ruimte om nieuwe partners gaandeweg aan te laten haken. Dat past bij een transitie die nog volop in beweging is.

2.3 ROLLEN EN INSTRUMENTEN

Om de transitie te versnellen op de korte termijn en de systeemverandering te stimuleren op de lange termijn kan de provincie verschillende rollen en instrumenten inzetten. De keus voor acties in deze Actieagenda sluiten aan bij de rollen en instrumenten die de provincie tot haar beschikking heeft (zie afbeelding).

Vooral door te realiseren, regelen, stimuleren, onderzoeken en verbinden en kan de provincie meerwaarde bieden in de transitie. Om bij te dragen aan de systeemverandering gaat de provincie bijvoorbeeld als partner gezamenlijk met andere partijen lobbyen voor een verandering in wet- en regelgeving. Ook stimuleert de provincie in de rol van opdrachtgever bedrijven door het aanbieden van een programma om producten op een circulaire manier te ontwerpen. De provincie heeft ook een rol als eigenaar en opdrachtgever voor het realiseren en onderhouden van de provinciale infrastructuur (wegen en kunstwerken) en als inkoper voor de eigen bedrijfsvoering. De provincie oefent via deze rollen direct invloed uit op de markt door circulaire producten en toepassingen te vragen en eisen.

3

DE NOORD-HOLLANDSE DOELEN

Er worden al veel stappen gezet om de transitie naar een circulaire economie te versnellen, maar de economie is nog lang niet circulair. Er zijn verschillende barrières (knelpunten) die een verandering naar een nieuw systeem in de weg staan. Om te bepalen op welke manier de provincie de meest effectieve bijdrage kan leveren, zijn de knelpunten die de transitie in de weg staan in kaart gebracht. Uitgangspunt is dat het wegnemen van deze barrières bijdraagt aan het versnellingsproces en het bereiken van de ambitie op de lange termijn.

3.1 BARRIÈRES IN DE TRANSITIE NAAR EEN CIRCULAIRE ECONOMIE

Bedrijven vormen de kern van de economie en zijn daarmee de sleutel in de transitie naar een circulaire economie. Voor een versnelling van de transitie wordt op dit moment echter nog onvoldoende circulair ondernomen. In Noord-Holland zien we een groot aantal koplopers die inspirerende en succesvolle voorbeelden zijn van circulair ondernemen. In deze fase van de transitie is het echter nodig om een grotere groep van bedrijven mee te nemen. Dat dit niet vanzelfsprekend is en niet vanzelf gaat heeft verschillende oorzaken.

Gebrek aan urgentie

Een van de redenen dat veel bedrijven nog niet circulair ondernemen is dat zij de urgentie nog niet voelen. Primaire grondstoffen zijn nu goedkoop en gemakkelijk verkrijgbaar. Op de lange termijn worden veel van die primaire grondstoffen steeds schaarser en kostbaarder, maar de consequenties van de grondstoffen-schaarste zijn nu nog niet of onvoldoende zicht- en voelbaar.

Onvoldoende prikkels

Circulaire economie is geen verplichting in wet- en regelgeving. Daarnaast is lineair produceren vaak nog goedkoper, waardoor circulaire producten moeilijker kunnen concurreren met lineaire producten. Circulaire materialen en producten moeten zich daarnaast vaak eerst nog in de praktijk bewijzen en zijn ze nog niet gecertificeerd. Bedrijven geven ook aan dat er nog een te beperkte markt vraag is voor circulaire producten. Negatieve percepties over tweedehands en gerecyclede materialen staan het gebruik van circulaire producten in de weg. Hierdoor is het lastiger om de businesscase van een circulair product sluitend te maken. Investeerders schatten circulaire projecten vaak ook als risicovol in, waardoor het lastiger is om financiering te krijgen. Opschaling van innovaties en initiatieven is daarom een uitdaging.

Veel belemmeringen

Huidige wet- en regelgeving is ontworpen voor de lineaire economie. Hierdoor wordt de circulaire economie (onbedoeld) belemmerd. Bepaalde regelgeving remt zo soms het hergebruiken van afvalstromen als nieuwe grondstoffen. Verder maken bijvoorbeeld normeringen voor bouwmaterialen in het bouwbesluit het lastig voor bedrijven om circulaire bouwmaterialen te gebruiken. Daarnaast vraagt het organiseren van samenwerking in ketens veel tijd en geld. Bedrijven staan al voor veel uitdagingen, bijvoorbeeld door de stikstofcrisis, waardoor hier minder prioriteit aan wordt gegeven.

Onvoldoende kennis

Het ontbreekt aan kennis en inzichten over de kansen die circulair ondernemen biedt. Circulaire economie is een relatief onbekend begrip en voor veel bedrijven is het niet duidelijk wat het toepassen van circulaire principes kan opleveren, hoe ze dat kunnen doen en waar kennis kan worden verkregen. Naast bedrijven geldt dit ook voor medeoverheden die de transitie kunnen aanjagen en ondersteunen. Gemeenten hebben soms onvoldoende zicht op de opgave, hun rol en handelingsperspectief om een bijdrage te leveren aan de transitie.

3.2 DOELENBOOM: STRATEGISCHE EN OPERATIONELE DOELEN

Om de ambitie voor 2030 en 2050 te bereiken, heeft de provincie strategische doelen en operationele doelen opgesteld. Samen vormen zij de Noord-Hollandse doelenboom. Deze Noord-Hollandse doelenboom geeft aan waarnaar de provincie streeft tot 2025. Het laat zien wat de provincie in de periode 2021-2025 wil bereiken met de uitvoering van de Actieagenda. Door in te zetten op deze doelen draagt de provincie bij aan het wegnemen van de barrières die de transitie naar een circulaire economie in de weg staan. De provincie richt zich op twee inhoudelijke sporen: 'circulair ondernemerschap en innovatie' en 'grondstoffen'. Daarnaast draagt de provincie vanuit de eigen organisatie bij door circulaire inkoop en aanbesteding en circulaire aanleg, beheer en onderhoud van de provinciale infrastructuur.

Doelenboom 2021-2025

Op dit moment wordt er door het Rijk gewerkt aan het nader concretiseren van de doelen van 2030 en 2050. Daarnaast worden er aanvullende beleidsdoelen voor circulaire economie geformuleerd. Voor een concretisering van de doelstellingen sluit de provincie aan bij de ontwikkelingen van het Rijk. Bij de tussenevaluatie van de Actieagenda (zie hoofdstuk 7) wordt de concretisering van de doelstelling van de Noord-Hollandse doelenboom meegenomen.

3.2.1 Strategische en operationele doelen spoor circulair ondernemerschap en innovatie

Met de volgende operationele doelen beoogt de provincie bij te dragen aan het ontstaan van meer circulaire bedrijven en meer (opschaling van) circulaire innovaties:

Grotere kennis en inzicht in kansen van circulair ondernemen

De provincie gaat aan de slag om kennis en inzicht in circulair ondernemen bij bedrijven te vergroten. Er wordt ingezet op het vergroten van kennis over de kansen, mogelijkheden en praktische toepassing van circulaire bedrijfs- en productieprocessen. De provincie richt zich op MKB dat de ambitie heeft om aan de slag te gaan, maar nog niet weet hoe. Bedrijven worden ondersteund bij het vinden van de weg en het maken van een eerste stap naar circulair ondernemen.

Meer (opgeschaalde) circulaire innovaties

De provincie stimuleert de ontwikkeling van circulaire innovaties en de mogelijkheden om innovaties op te schalen. Circulair ondernemen vraagt om innovaties; het moet anders dan in het lineaire systeem. Hiervoor zijn alternatieven nodig: nieuwe technologieën, productontwerp en verdienmodellen die de bestaande kunnen vervangen. Veel kennisinstellingen en bedrijven zijn al volop bezig met het ontwikkelen van circulaire innovaties. De uitdaging is om tot opschaling van deze innovaties te komen zodat ze breed toegepast kunnen gaan worden.

Voldoende fysieke en milieu-ruimte voor circulaire activiteiten

De provincie borgt dat er voldoende fysieke en milieu-ruimte voor circulaire activiteiten in Noord-Holland is. Het beschikbaar hebben van ruimte is een belangrijke randvoorwaarde voor elke activiteit, ook voor circulaire activiteiten. De ruimte in Noord-Holland is echter schaars en er zijn meerdere opgaves waarvoor ook ruimte nodig is. De ruimtelijke randvoorwaarden moeten op orde zijn om circulaire bedrijven te kunnen vestigen en eventuele groei mogelijk te maken. Circulaire economie heeft naast fysieke ruimte ook milieuruimte voor mogelijke bijkomende hinder nodig. De provincie richt zich op het inzichtelijk maken van de ruimtelijke behoefte en het onderzoeken van de benodigde randvoorwaarden om circulaire economie de noodzakelijk ruimte te kunnen bieden. Er is specifiek aandacht voor de strategische plekken die in de Omgevingsvisie zijn geïdentificeerd: het Noordzeekanaalgebied (NZKG) en Boekelermeer. Ook worden de kansen die in de Noord-Hollandse zeehavens zijn voor circulaire economie verkend.

Meer stimulerende en minder belemmerende wet- en regelgeving

De provincie draagt bij aan meer stimulerende en het wegnemen van belemmeringen in wet- en regelgeving. In samenwerking met andere partijen zet de provincie hier primair op in door middel van lobby.

3.2.2 Strategische en operationele doelen spoor grondstoffen

Met de volgende operationele doelen beoogt de provincie het circulair gebruik van grondstoffen te vergroten en het gebruik van niet-hernieuwbare grondstoffen te verminderen:

Meer samenwerking in grondstoffenketens op textiel, biomassa & voedsel, plastics en bouw

De provincie zet in op het bij elkaar brengen en verbinden van partijen om grondstofketens te sluiten. In een circulaire economie is ketensamenwerking van groot belang: wat afval is voor het ene bedrijf, kan een grondstof zijn voor een ander. Daarnaast is samenwerking nodig om circulaire producten te ontwikkelen en circulaire processen in te richten. Hierbij gaat het zowel om samenwerking in ketens als tussen ketens, omdat de meeste producten uit meerdere soorten materialen bestaan. De provincie focust op vier grondstofstromen: bouw, textiel, plastics en biomassa & voedsel. Op deze grondstofstromen ontstaan veel regionale initiatieven waarmee impact gerealiseerd kan worden. De grondstofstromen sluiten aan bij de transitieagenda's van het Rijk.

Minder afvalstromen en hoogwaardig verwerkte reststromen

De provincie zet in op het verminderen van afvalstromen en het meer hoogwaardig benutten van reststromen. Een circulaire economie is idealiter een economie zonder afval. In de huidige economie is nog veel afval en worden reststromen wel gebruikt, maar meestal laagwaardig. De provincie zet in op het vergroten van kennis over afvalstromen en het verkennen van de sturingsmogelijkheden om deze stromen te verminderen en hoogwaardiger te verwerken. De provincie heeft daarnaast specifieke aandacht voor het voorkomen en verminderen van voedselverspilling.

Grotere kennis over toepasbaarheid van bio-grondstoffen

De provincie zet in op kennisontwikkeling over de toepasbaarheid van bio-grondstoffen. Dit betreft zowel het gebruik als de productie van bio-grondstoffen. Het vergroten van de kennis over het gebruik stimuleert een grotere productie. Dit moet ook leiden tot een afname van de vraag naar lineaire alternatieven. De lokale productie van duurzame bio-grondstoffen is nodig voor de ontwikkeling van nieuwe materialen en producten en de toepassing op grotere schaal. Lokale productie draagt ook bij aan het verlagen van de CO₂-uitstoot door beperking van transport. Kennis is nodig om te komen tot toepassing op grotere schaal.

Meer circulaire bouw

De provincie zet zich in om circulair bouwen te stimuleren. In de provincie Noord-Holland ligt een grote bouwopgave voor woningen in de komende decennia. Naast woningen wordt ook volop maatschappelijk en bedrijfstvastgoed gebouwd. De gebouwde omgeving is een grootverbruiker van primaire grondstoffen. Een groot deel van het bouw- en slooafval wordt al hergebruikt, maar vaak op een laagwaardige manier. Door de bouw in de richting van meer hoogwaardige circulaire oplossingen te bewegen, kan het gebruik van (primaire) grondstoffen worden verminderd.

3.2.3 Strategische en operationele doelen van de eigen organisatie

Vanuit onze rol als eigenaar en opdrachtgever kan de provincie een grote bijdrage leveren aan het versnellen van de transitie. Door circulair in te kopen en aan te besteden, de eigen bedrijfsvoering circulair te maken en in te zetten op circulaire realisatie, beheer en onderhoud van de provinciale infrastructuur, wil de provincie de impact op de transitie vergroten. Met de volgende operationele doelen zet de provincie in op het vergroten van de impact:

Meer circulaire inkoop en aanbesteding

De provincie activeert de markt door haar eigen inkopen en aanbestedingen. Door circulaire producten of circulair gebruik van grondstoffen als voorwaarde te stellen, worden bedrijven uitgedaagd om met circulaire toepassingen en oplossingen te komen. De marktvraag naar circulaire producten en processen wordt hierdoor vergroot. Bedrijven kunnen zich, door deze vergrote vraag, sneller ontwikkelen en hierdoor worden circulaire oplossingen rendabel gemaakt.

Meer circulaire bedrijfsvoering

De provincie stimuleert de transitie naar een circulaire economie door het goede voorbeeld te geven. Door te kiezen voor circulaire producten en toepassingen laat de provincie zien dat zij gelooft in het belang en het nut van de keuze voor circulaire alternatieven. Door onder andere medeoverheden, bedrijven en kennisinstellingen hierover te informeren, draagt de provincie ook bij aan het vergroten van de kennis over het gebruik van circulaire producten en toepassingen.

Meer circulaire realisatie en beheer van provinciale infrastructuur

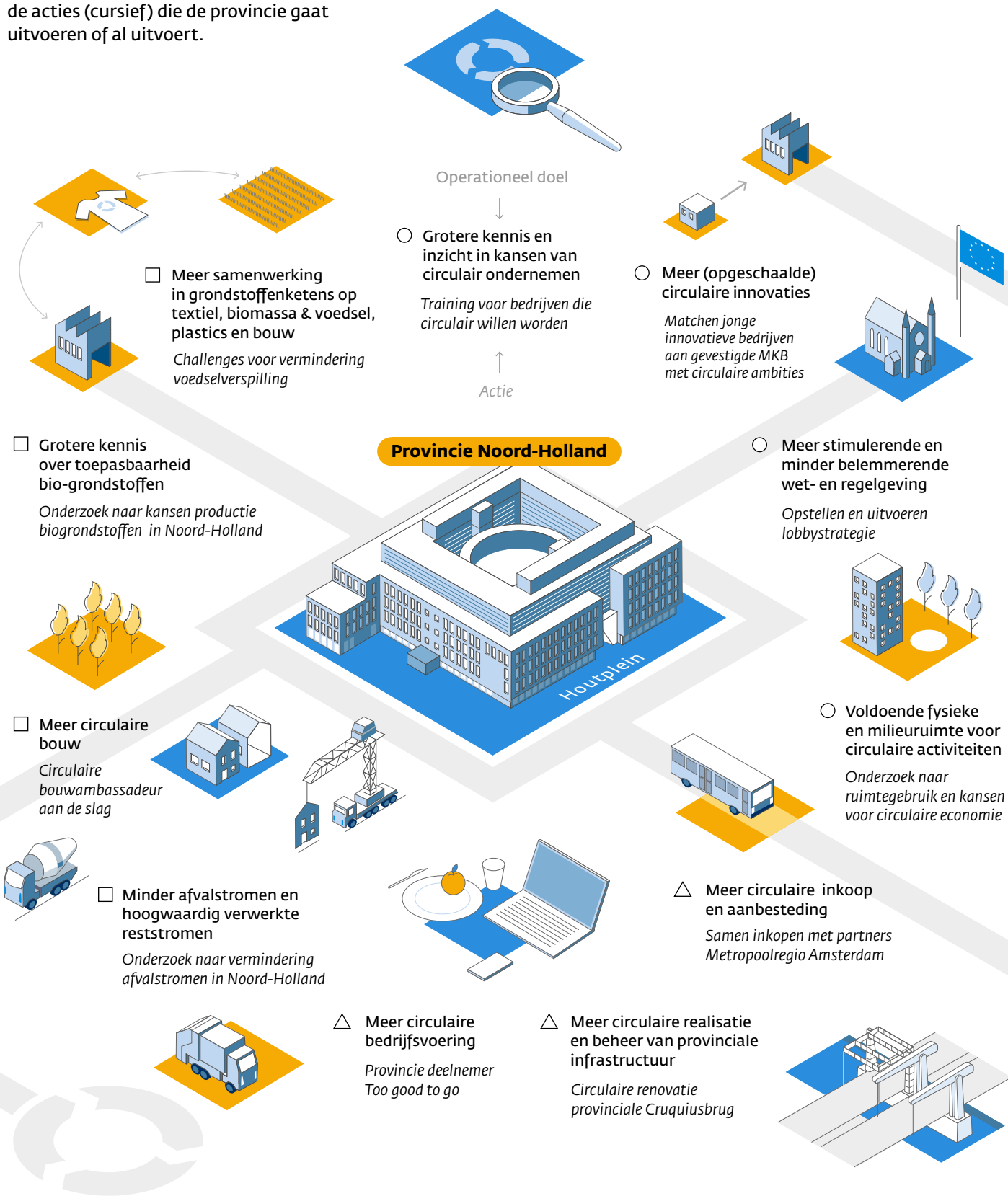
De provincie draagt bij aan de transitie door het circulair maken en beheren van de eigen provinciale infrastructuur. De provincie wil vooroplopen in het behalen van de gestelde doelen en hierin een voorbeeldrol vervullen. De provincie past hiervoor de R-ladder met circulaire strategieën toe. Om de circulaire ambitie tijdig te realiseren wordt gewerkt aan innovaties en deelt de provincie haar kennis en ervaring met andere overheden.

Operationele doelen: transitie volop in beweging

Om de doelen te behalen, voert de provincie de komende jaren verschillende acties uit. Deze afbeelding laat alle operationele doelen zien met een voorbeeld van één van de acties (cursief) die de provincie gaat uitvoeren of al uitvoert.

Sporen

- Ondernemerschap en innovatie
- Grondstoffen
- △ Eigen organisatie

ACTIES CIRCULAIR NOORD-HOLLAND 2021-2025

Om uitvoering te geven aan de doelen voert de provincie verschillende acties uit. Dit betreft directe acties gericht op het bereiken van de operationele doelen (paragraaf 4.1. en 4.2.). Daarnaast zijn het acties gericht op samenwerking, regionale aanpak, lobby en communicatie (paragraaf 4.3), acties die voortvloeien uit de raakvlakken met andere provinciale beleidsopgaven en programma's (hoofdstuk 5) en tot slot de acties vanuit de eigen provinciale organisatie (hoofdstuk 6).

De acties gefinancierd uit de reserve circulaire economie zijn gekoppeld aan de twee sporen: 1.) circulair ondernemerschap en innovatie en 2.) grondstoffen. Per operationeel doel is weergegeven welke acties worden uitgevoerd en welke partners betrokken worden bij de uitvoering van de acties. In bijlage II worden de acties uitvoering omschreven. Hier staan ook de verwachte activiteiten en beleidsresultaat omschreven.

4.1 ACTIES SPOOR CIRCULAIR ONDERNEMERSCHAP EN INNOVATIE

Operationeel doel: grotere kennis en inzicht in kansen van circulair ondernemen

In de rol van opdrachtgever, partner en bemiddelaar richt de provincie zich op het vergroten van de kennis en het ondersteunen van het MKB en bedrijven bij het verzilveren van kansen van de circulaire economie.

Wat gaat de provincie doen?

- 1.1 De provincie stelt een circulaire ambassadeur aan die voor bedrijven een aanspreekpunt en gesprekspartner zal zijn als zij (meer) circulair willen ondernemen en die aan de slag gaat met het signaleren van kansen, bedrijven kennis en informatie geeft, inspireert en partijen actief bij elkaar brengt om samenwerkingen tot stand te brengen.
- 1.2 De provincie biedt in samenwerking met andere partijen met een sterk netwerk van bedrijven Circulaire Business Design Tracks (CIRCO-tracks) aan, een driedaagse training waarin bedrijven een strategie ontwikkelen om over te gaan naar een circulaire bedrijfsvoering.
- 1.3 De provincie vormt, versterkt en verbindt circulaire netwerken en platforms in Noord-Holland om kennis over circulair ondernemen bij het MKB te vergroten en samenwerking tussen bedrijven, kennisinstellingen, regionale partijen en medeoverheden te stimuleren.

Met wie?

Startups, scale-ups, MKB, grote bedrijven, regionale en lokale ondernemersverenigingen, brancheorganisaties, circulaire netwerken, provinciale MKB-innovatieprogramma's en gemeenten.

Operationeel doel: meer (opgeschaalde) circulaire innovaties

In de rol van opdrachtgever, beleidsontwikkelaar, partner en bemiddelaar draagt de provincie bij aan het opschalen van circulaire innovaties.

Wat gaat de provincie doen?

- 1.4 De provincie ondersteunt een programma gericht op het faciliteren van matchmaking tussen startups en scale-ups die circulaire innovaties hebben ontwikkeld en grote MKB-bedrijven die op zoek zijn naar circulaire oplossingen.
- 1.5 De provincie onderzoekt de mogelijkheid om fieldlabs in Noord-Holland in te zetten als instrument om tot opschaling van circulaire innovaties te komen.
- 1.6 De provincie onderzoekt de effecten van de transitie naar een circulaire economie op de Noord-Hollandse arbeidsmarkt en de specifieke vaardigheden die in de toekomst nodig zijn voor circulaire banen.

Met wie?

Rijk, Metropoolregio Amsterdam (MRA), gemeenten, startups, scale-ups, MKB en fieldlabs.

Operationeel doel: voldoende fysieke en milieu-ruimte voor circulaire activiteiten

In de rol van opdrachtgever en beleidsontwikkelaar zet de provincie in op het creëren van ruimtelijke randvoorwaarden om circulair ondernemen mogelijk te maken. Er worden ook acties in samenwerking met andere programma's, zoals het programma Noordzeekanaalgebied (NZKG) uitgevoerd (zie hoofdstuk 5).

Wat gaat de provincie doen?

- 1.7 De provincie ondersteunt en werkt samen met het Platform Noordzeekanaalgebied bij het onderzoek naar de ruimtelijke randvoorwaarden die nodig zijn voor het vestigingsbeleid in het NZKG om tot een regionale strategie voor de vestiging van onder andere circulaire bedrijven te komen.
- 1.8 De provincie voert een ruimtelijke verkenning circulaire werklocaties uit, waarin ook de ruimtelijke mogelijkheden voor grondstofhubs wordt meegenomen. Dit om meer inzicht te krijgen in de gevolgen van de transitie naar een circulaire economie op het ruimtegebruik in Noord-Holland en de kansen die er zijn, waarbij specifiek wordt gekeken naar de kansen in de Noord-Hollandse zeehavens en Boekelermeer.

Met wie?

MRA, gemeenten, Noord-Hollandse zeehavens, Platform Noordzeekanaalgebied en andere provincies.

4.2 ACTIES SPOOR GRONDSTOFFEN

Operationeel doel: meer samenwerking in grondstoffenketens op textiel, biomassa & voedsel, plastics en bouw

In de rol van opdrachtgever, partner en bemiddelaar verbindt de provincie partijen rondom de vier prioritaire grondstoffen met als doel om samenwerking en coalitievorming te stimuleren.

Wat gaat de provincie doen?

- 2.1 De provincie stelt een aanjager aan die bedrijven verbindt en actief de samenwerking tussen bedrijven organiseert. De inzet is gericht op het vormen van coalities in bestaande en nieuwe productieketens op de vier prioritaire grondstofstromen. De ketenaanjager en de circulaire ambassadeur werken nauw met elkaar samen.
- 2.2 De provincie ontwikkelt een subsidieregeling om de uitvoering van projecten te stimuleren waarin meerdere bedrijven samenwerken op regionale of bovenregionale schaal om circulaire grondstof- of productieketens te vormen.

Met wie?

MRA, MKB, grote bedrijven, grondstoffenplatforms, gemeenten en kennisinstellingen.

Operationeel doel: minder afvalstromen en hoogwaardige verwerkte reststromen

De provincie richt zich op het vergroten van kennis over afvalstromen in Noord-Holland en het verkent de mogelijkheid om samenwerking met afvalverwerkers te organiseren.

Wat gaat de provincie doen?

- 2.3 De provincie onderzoekt de knelpunten in het verminderen van afvalstromen om daarmee mogelijkheden voor sturing en het organiseren van samenwerkingen met relevante partijen in Noord-Holland vorm te geven.
- 2.4 De provincie organiseert challenges in samenwerking met partijen uit de voedselketen om de verspilling van voedsel te verminderen.

Met wie?

Planbureau voor de Leefomgeving, omgevingsdiensten, gemeenten, agro-foodsector en het regionaal samenwerkingsverband Voedsel Verbindt.

Operationeel doel: grotere kennis over toepasbaarheid van bio-grondstoffen

In de rol van beleidsontwikkelaar en partner ontwikkelt de provincie kennis over de kansen van bio-grondstoffen in Noord-Holland.

Wat gaat de provincie doen?

- 2.5 De provincie onderzoekt de (ruimtelijke) mogelijkheden voor de productie en toepassing van bio-grondstoffen in Noord-Holland om daarmee de kansen voor bio-grondstoffen inzichtelijk te maken en samenwerking met partners op te zetten.

Met wie?

Kennisinstellingen, bedrijven, gemeenten, initiatiefnemers rondom bio-grondstoffen, regionaal samenwerkingsverband Voedsel Verbindt en de agro-foodsector.

Operationeel doel: meer circulaire bouw

In de rol van opdrachtgever, beleidsontwikkelaar, partner en bemiddelaar stimuleert de provincie circulaire bouw en verbindt het partijen in de bouwsector.

Wat gaat de provincie doen?

- 2.6 De provincie geeft een aanvullende opdracht aan de reeds aangestelde bouwambassadeur voor de versnelling van de woningbouwopgave in Noord-Holland om gemeenten te stimuleren aan de slag te gaan met circulaire bouw en om ondersteuning te bieden bij het uitvoeren van circulaire bouwprojecten.
- 2.7 De provincie neemt deel aan de Citydeal Circulaire Bouw, een publiek-private samenwerking geïnitieerd door het Rijk, om kennis te ontwikkelen en te delen over circulaire bouw in een netwerk waarin overheden en de bouwsector zijn vertegenwoordigd.
- 2.8 De provincie geeft als kernpartner opdracht aan C-creators voor de uitvoering van een circulair bouwprogramma in de MRA om circulaire bouwprojecten in de MRA op te schalen.
- 2.9 De provincie ontwikkelt in samenwerking met partners handboeken om uitvoerende partijen praktische handvatten te geven om aan de slag te gaan met circulair bouwen.

Met wie?

Rijk, MRA, Noord-Hollandse bouwambassadeur, Servicepunt Duurzame Energie Noord-Holland, gemeenten, projectontwikkelaars, woningcorporaties en C-creators.

4.3 ACTIES GERICHT OP SAMENWERKING, REGIONALE AANPAK, LOBBY EN COMMUNICATIE

Naast de acties die bijdragen aan de doelstellingen van de twee sporen zetten we verschillende andere instrumenten in om bij te dragen aan een versnelling van de transitie. Hier komen ook acties uit voort.

4.3.1 Samenwerking Europa, Rijk, IPO en Metropoolregio Amsterdam

De provincie opereert in de transitie in samenwerking en afstemming met onder andere de EU, het Rijk, het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de MRA. Al deze overheden en samenwerkingsverbanden hebben dezelfde ambitie voor 2030 en 2050. Als provincie sluiten we aan bij de acties, de kennis en het netwerk van de andere partijen. Waar mogelijk trekt de provincie samen met andere overheden op in de uitvoering van acties om op die manier te zorgen voor een optimale bijdrage aan de transitie. De provincie zet daarnaast actief in op het delen van kennis, zowel internationaal als in Europees verband.

EU

In 2019 heeft de Europese Commissie de Green Deal gepresenteerd. Dit is de Europese routekaart om de economie te verduurzamen en bevat onder meer maatregelen om grondstoffen efficiënter te gaan gebruiken. In maart 2020 is vervolgens het nieuwe Actieplan Circulaire Economie gelanceerd, waarin onder meer plannen zijn vastgesteld om duurzame producten de norm te maken. Deze Europese routekaart en het Actieplan werken door naar de transitie in Noord-Holland.

De provincie zet in op het signaleren van Europese subsidiemogelijkheden en eventuele beleidsbeïnvloeding om de circulaire economie in Noord-Holland te versnellen, bijvoorbeeld door belemmeringen in Europese wet- en regelgeving te agenderen door bedrijven mee te nemen naar Brussel en in gesprek te gaan met de Europese Commissie. Hiervan kan het bedrijfsleven in Noord-Holland profiteren. Als provincie dragen wij ook actief bij aan de Europese inzet vanuit de MRA. De MRA is in 2020 lid geworden van het Europese netwerk ACR+: een netwerk van steden en regio's met als gezamenlijk doel om duurzaam grondstofgebruik te promoten en de transitie naar een circulaire economie te versnellen. De provincie zet zich in door kennis uit te wisselen in dit Europese netwerk. Daarnaast zet de provincie ook via de North Sea Commission in op het agenderen van het belang van circulaire economie, specifiek gericht op de thematiek van de kustregio's. Deze commissie is onderdeel van het netwerk van maritieme regio's: Conference of Peripheral Maritime Regions of Europe (CPMR). Ook verkent de provincie de mogelijkheid om deel te nemen aan Europese projecten. Op deze manier kan de provincie bijdragen aan het ontwikkelen en delen van kennis in Europees verband.

Rijk

Het Rijk heeft in 2020 het Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie 2020-2023 vastgesteld en richt zich via de transitieagenda's op de volgende vijf sectoren: biomassa en voedsel, kunststoffen, maakindustrie, bouw en consumptiegoederen. De inzet van het Rijk voor de regio richt zich op het verbinden van regio's door kennis te delen, samenwerking te bevorderen en verbinding te leggen tussen de nationale inzet en de regionale praktijk. De provincie sluit zich aan bij het Rijk, onder andere door samen te werken met het Versnellingshuis Nederland Circulair! en door aan te sluiten bij de Citydeal Circulair Bouwen.

IPO

Via het IPO werken de provincies samen op het gebied van circulaire economie. De provincie draagt bij aan kennisdeling en gezamenlijke beleidsontwikkeling voor vergunningverlening, toezicht en handhaving. Het onderwerp komt terug in twee bestuurlijke commissies en werkgroepen: Regionale Economie en Milieu en Toezicht en Handhaving (VTH).

MRA

De MRA heeft in 2020 het Programma Circulaire Economie 2020-2025 vastgesteld en voor 2021-2022 een Uitvoeringsagenda Circulaire Economie. De provincie zit in verschillende werkgroepen die aansluiten bij de doelen van de Actieagenda. In samenwerking met de MRA wordt onder andere een dashboard ontwikkeld om de voortgang in de transitie naar een circulaire economie te monitoren. De provincie is daarnaast voorzitter van het MRA-platform 'belemmeringen in wet- en regelgeving' (zie hoofdstuk 5). In MRA verband wordt eveneens gezamenlijk opgetrokken richting EU. De MRA heeft ook een stimulerende rol in het aanjagen van circulaire inkoop (zie hoofdstuk 6).

De EU en het Rijk hebben naast het stimuleren van de transitie ook een belangrijke rol als regelgever. Via lobby zullen de EU en het Rijk eveneens worden benaderd om belemmeringen in wet- en regelgeving weg te nemen en te pleiten voor meer stimulerende regelgeving (zie paragraaf 4.3.3 lobby).

4.3.2 Regionale aanpak

De provincie zet in op het versterken van de samenwerking met gemeenten en hun regionale samenwerkingsverbanden om de gestelde doelen te behalen. Op regionale schaal ontstaan veel circulaire initiatieven van bedrijven, maatschappelijke organisaties en inwoners. Gemeenten en regio's kunnen een grote rol spelen in het versnellen van de transitie door in de uitvoering van hun taken circulaire principes toe te passen en circulair in te kopen. Dit kan bijvoorbeeld op het gebied van huishoudelijk afval, grond-, weg- en waterbouw (GWV), woningbouw en openbare ruimte. In Noord-Holland-Zuid zijn de gemeenten al betrokken bij de versnelling van de circulaire economie via de MRA. In Noord-Holland-Noord zijn de diverse regio's afzonderlijk van elkaar in meerdere of mindere mate actief.

Om de samenwerking te versterken kiest de provincie in de rol van partner ook voor een regionale aanpak voor heel Noord-Holland bestaande uit:

- *Organiseren van bestuurlijke en ambtelijke dialoogtafels*
In 2021 organiseert de provincie in regionaal verband bestuurlijke en ambtelijke dialoogtafels om met de regio's in gesprek te gaan over het belang van de rol van gemeenten in de transitie naar een circulaire economie, de ambities van gemeenten en regio's en de behoefte aan ondersteuning.
- *Opstellen uitvoeringsregeling regionale circulaire strategieën*
Indien op basis van informatie uit de dialoogtafels blijkt dat hier behoefte aan is, stelt de provincie een uitvoeringsregeling op om regio's te ondersteunen bij het maken van regionale circulaire strategieën en actieplannen en de uitvoering daarvan, bijvoorbeeld in de vorm van het co-financieren van een regionale aanjager.
- *Opzetten kennisprogramma voor Noord-Hollandse gemeenten*
Eveneens op basis van de informatie uit de dialoogtafels zet de provincie in op het vergroten van de kennis over de circulaire economie door het opzetten van een kennisprogramma voor gemeentes en regio's. In dit programma worden gemeentes en regio's ondersteund met kennis en handelingsperspectieven om aan de slag te gaan met circulaire economie. Een van de platforms dat hiervoor kan worden ingezet is het Servicepunt Duurzame Energie (zie hoofdstuk 5).

In de eerder beschreven acties zal daar waar relevant met gemeenten en regio's worden samengewerkt. Daarnaast zijn er contacten met gemeenten over bijvoorbeeld het stimuleren van circulair bouwen via de woonakkoorden (zie hoofdstuk 5).

4.3.3 Lobby

Om de lange termijn systeemverandering te bewerkstelligen is stimulerende wet- en regelgeving nodig. Vanuit de rol van partner zet de provincie daarom lobby in om tot een verandering in wet- en regelgeving te komen. In 2021 wordt daarvoor een lobby-agenda opgesteld waarin de standpunten en de acties die de provincie gaat ondernemen nader worden uitgewerkt. De provincie werkt samen met regionale partners, gemeenten, waterschappen, MRA, IPO en bestaande coalities om deze lobbypunten bij het Rijk en in Europa te agenderen. De lobby-agenda zal in ieder geval de volgende punten bevatten:

- *Een verschuiving van belasting op arbeid naar primaire grondstoffen*
De verschuiving van belasting op arbeid naar grondstoffengebruik creëert een impuls om zuiniger om te gaan met het gebruik van (schaarse) grondstoffen. Daarnaast kan het repareren en onderhouden van producten een grote bijdrage leveren aan het verminderen van gebruik van grondstoffen. Hiervoor is veel arbeidsintensief werk nodig. Door deze belastingverschuiving wordt arbeid goedkoper, waardoor het aantrekkelijker wordt om producten te repareren of assembleren. Zo worden ook meer circulaire businessmodellen haalbaar.
- *Verplicht stellen van een minimumnorm voor het gebruik van recyclaten*
Door het verplicht stellen van een bepaald percentage recycleert in nieuwe producten, bijvoorbeeld voor plastics en textiel, ontstaan er grotere marktkansen voor hergebruik van grondstoffen.
- *Aanscherpen van wet- en regelgeving op gebied van circulaire bouw*
Aanscherping in wet- en regelgeving, zoals het vastleggen van criteria voor circulair bouwen en toevoegen van regelgeving aan het bouwbesluit, is nodig om circulair bouwen te stimuleren.

Naast de noodzaak van stimulerende wet- en regelgeving, lopen bedrijven tegen belemmeringen van bestaande wet- en regelgeving aan. Hierdoor komen circulaire initiatieven en innovaties soms niet of onvoldoende van de grond. De provincie signaleert dergelijke belemmeringen via verschillende routes. Hiervoor wordt onder andere met de MRA samengewerkt in het MRA-platform 'belemmeringen in wet- en regelgeving'. Verder signaleren de omgevingsdiensten ook knelpunten (zie hoofdstuk 5) en komen knelpunten aan bod tijdens de CIRCO-tracks of bedrijfsbezoeken. Om ervoor te zorgen dat Noord-Hollandse bedrijven niet worden afgeremd in de transitie naar een circulaire economie agendeert de provincie deze onderwerpen bij het Rijk en Europa.

4.3.4 Communicatie

Communicatie is een belangrijk instrument om de transitie naar een circulaire economie te versnellen. Om de transitie te versnellen en circulaire initiatieven op te schalen is samenwerking cruciaal. Door samen te werken met bedrijven, medeoverheden en maatschappelijke organisaties kunnen we impact maken. Daarom is het belangrijk dat (regionale) partijen de provincie weten te vinden en te weten wat de provincie voor anderen kan betekenen. Daarvoor is het nodig dat de provincie haar eigen circulaire verhaal - wat de provincie doet, waarom en hoe - duidelijk uitdraagt. Zo weten partijen waarvoor ze terecht kunnen bij de provincie en kunnen er mogelijke samenwerkingen ontstaan. De provincie zorgt dat de boodschap - samenwerken naar een circulair Noord-Holland - bij partners bekend is.

Om de transitie te versnellen is het nodig om zoveel mogelijk bedrijven te betrekken. De provincie laat zien welke kansen en mogelijkheden circulair ondernemen biedt. Door circulaire koplopers en andere circulaire initiatieven een podium te bieden, stimuleert en inspireert de provincie bedrijven om zelf stappen te maken. De provincie wil MKB'ers en bedrijven bereiken die de ambitie hebben om met de transitie aan de slag te gaan, maar nog niet weten hoe. In de communicatie richt de provincie zich vooral op het MKB en bedrijven, omdat hier de grootste impact mee gemaakt kan worden. De provincie laat zien welke kansen circulair ondernemen biedt en op welke manier de instrumenten, zoals GOI-NH en de CIRCO-tracks, van de provincie hierin kunnen ondersteunen. De circulaire ambassadeur speelt een rol bij het informeren van bedrijven over de mogelijkheden die de provincie biedt. Om de Noord-Hollandse bedrijven te bereiken, zet de provincie in op samenwerking met brancheverenigingen, lokale en regionale ondernemersverenigingen. In de communicatie haken we daarom ook aan bij deze bestaande netwerken en platforms, zoals Amsterdam Smart City.

Inwoners van Noord-Holland spelen ook een belangrijke rol in de transitie. Inwoners kunnen als consument kiezen voor circulaire voorzieningen, producten en diensten en daarmee de transitie versnellen. Het vergroten van de bewustwording over het belang van de transitie is daarom nodig. Om organisaties die bijdragen aan de bewustwording en gedragsverandering van inwoners uit Noord-Holland te ondersteunen, heeft de provincie de Uitvoeringsregeling Kleinschalige Activiteiten Circulaire Economie Noord-Holland. Stichtingen en verenigingen kunnen een subsidie ontvangen voor het organiseren van activiteiten gericht op de bewustwording over het belang van een circulaire economie. Ook worden inwoners van Noord-Holland via de kanalen van de provincie (onder andere website, social media, nieuws- en persberichten) geïnformeerd over de transitie naar een circulaire economie, de betekenis daarvan en de stappen die de provincie hierin onderneemt.

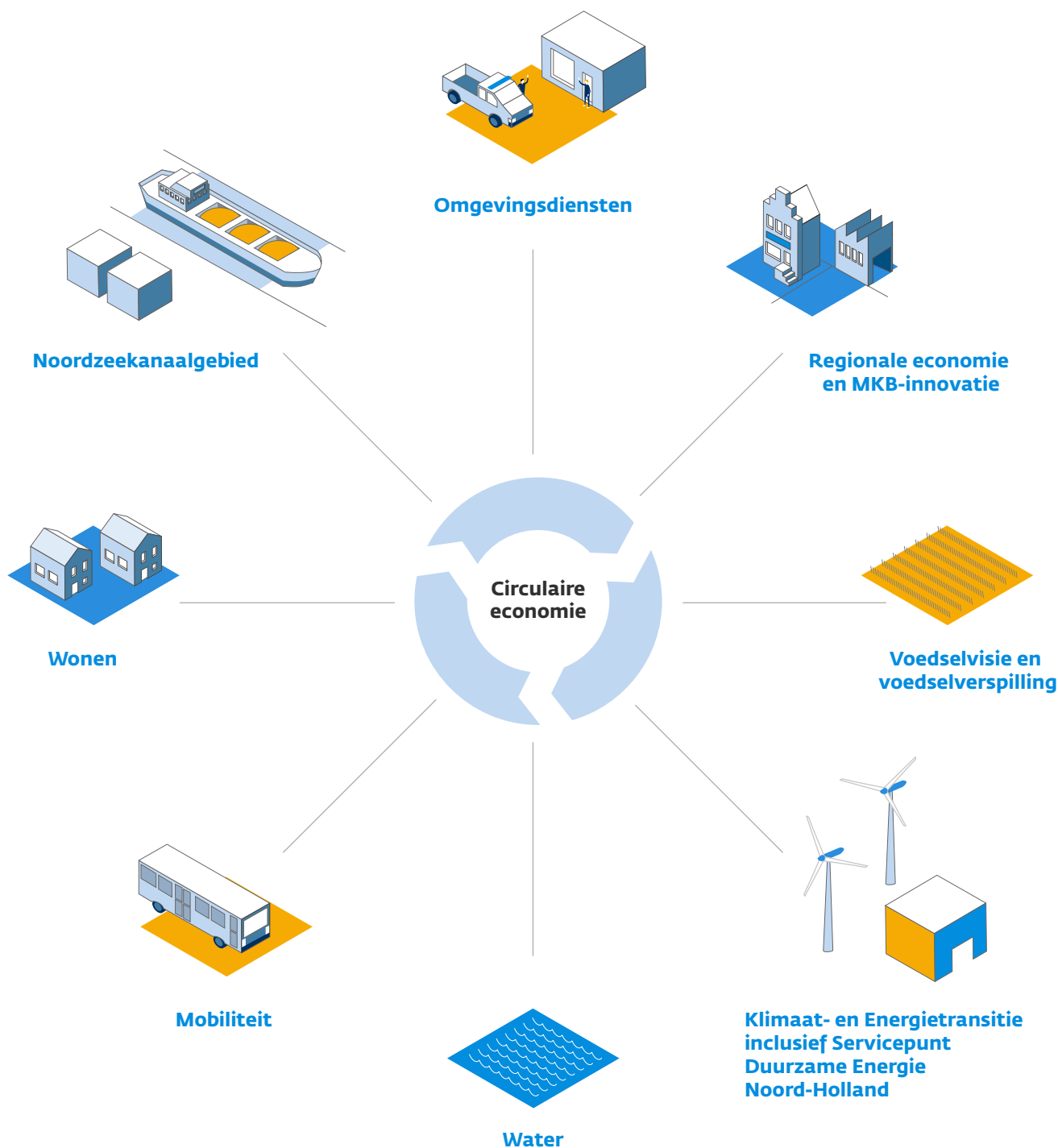
In 2021 wordt een communicatiestrategie opgesteld waarin dit nader wordt uitgewerkt.

INZET, SAMENHANG EN RAAKVLAKKEN ANDERE PROVINCIALE OPGAVEN

De opgave van de transitie naar een circulaire economie raakt aan veel andere opgaves waar de provincie voor staat. Daarnaast worden vanuit de andere beleidsdossiers, programma's en opgaves ook instrumenten ingezet die bijdragen aan de versnelling van de transitie naar een circulaire economie. De raakvlakken en samenhang met andere beleidsdossiers en programma's worden in dit hoofdstuk omschreven. Tijdens de uitvoering van de Actieagenda blijft de provincie inzetten op ontdekken van gezamenlijke kansen in strategie en uitvoering voor de verschillende opgaves. Uitgangspunt is dat de circulaire ambitie waar mogelijk wordt meegenomen in de andere beleidsdossiers, programma's en instrumenten, zoals subsidieregelingen of deelnemingen.

Omgevingsdiensten

De Omgevingsdiensten (OD's) zijn een belangrijke partner voor de provincie om de ambitie van een 100% circulaire economie in 2050 te bereiken. De OD's hebben door de uitvoering van hun taken concreet zicht op en kennis van de ontwikkelingen bij bedrijven en bedrijfsprocessen, waaronder kansen voor de toepassing van circulaire productieprocessen en/of circulaire producten. Het merendeel van deze bedrijven valt niet onder het bevoegd gezag van de provincie. Om OD's hierin een rol te geven is samenwerken met gemeenten binnen de OD's dan nodig.

De vier OD's die werkzaam zijn binnen Noord-Holland (Flevoland/Gooi en Vecht, Noord-Holland Noord, Noordzeekanaalgebied en IJmond) hebben met de provincie een samenwerkingsagenda voor 2019-2021 gesloten. In deze agenda is afgesproken dat er een proactieve informatie-uitwisseling plaatsvindt over circulaire economie. Hierin is ook afgesproken dat de doelstelling van de OD's is om vanuit hun kennis en kunde van afvalwetgeving, procedures en de uitvoeringspraktijk bij bedrijven van meerwaarde te zijn om de transitie naar een circulaire economie te versnellen. De provincie is trekker van de afspraken. In de praktijk voert de provincie dit uit in de vorm van de volgende twee overleggen:

- Organisatie en voorzitterschap van het periodieke overleg van de vier OD's en de provincie Noord-Holland, waarin de proactieve informatie-uitwisseling centraal staat. Onderwerpen zijn onder meer het delen van informatie over pilots en onderzoeken die worden uitgevoerd door de OD's, het betrekken van ondernemers gericht op een versnelling van de transitie en een groei van het aantal bedrijven dat circulair onderneemt.
- Deelname (en momenteel voorzitterschap) van het MRA-platform 'belemmeringen in wet- en regelgeving'. In deze periodieke bijeenkomsten komen de vier OD's bijeen met andere partijen waaronder de provincie, MRA-partners en Haven van Amsterdam om belemmeringen in wet- en regelgeving voor circulaire initiatieven te delen. Naast het oplossen van problemen voor bedrijven die een melding doen via het digitale loket, draagt het platform bij aan de bewustwording bij bedrijven over welke belemmeringen wel en niet door regelgeving worden veroorzaakt en levert het input op voor de lobbyagenda.

De acties om de transitie te versnellen vanuit het opdrachtgeverschap aan de OD's zijn als volgt:

- De provincie maakt met de Noord-Hollandse OD's afspraken over het stimuleren van circulaire economie via de uitvoeringsovereenkomsten die jaarlijks worden vastgesteld.
- De provincie overlegt met de andere opdrachtgevers van de OD's om deze aanvulling op bestaande werkzaamheden ook op te nemen.
- De ambitie van de provincie is om na afloop van de huidige samenwerkingsagenda de actieve en intensieve samenwerking met de OD's voort te zetten.

Noordzeekanaalgebied (NZKG)

Het NZKG is een belangrijke locatie voor circulaire bedrijven in Noord-Holland. In de Omgevingsvisie Noord-Holland 2050 is het ontwikkelprincipe opgenomen dat op strategische locaties ruimte wordt gereserveerd voor opslag en verwerking van reststromen. Dit gaat om fysieke ruimte voor (grootschalige) activiteiten én om milieuruimte voor de bijkomende hinder. Voor de gewenste versnelling van de transitie worden in het NZKG (grootschalige) kansen gezien. In de Omgevingsvisie is opgenomen dat gemeenten primair verantwoordelijk zijn voor de ruimtelijke sturing via omgevingsplannen, maar dat de provincie stuurt op regionale afstemming. De Omgevingsverordening NH 2020 bevat de bepalingen om de fysieke ruimte en milieugebruiksruimte voor onder meer circulaire activiteiten en bedrijven in het NZKG te waarborgen. In 2020 is besloten dat het NZKG een zogeheten NOVI (Nationale Omgevingsvisie) gebied wordt. Dit betekent dat integraal afwegingen worden gemaakt door Rijk en regio over de inrichting en bestemming van het gebied. Aanleiding is de ruimtelijke druk op het gebied door het aantal wensen en opgaven om hier te realiseren. Circulaire economie zal hier als een van de relevante en urgente ruimtelijke functies worden ingebracht.

De strategie voor het NZKG om de circulaire economie te versnellen is:

- Opstellen van vestigingsbeleid voor het NZKG dat eveneens input zal zijn voor de aanpak als NOVI-gebied. De provincie zal de ruimtelijke randvoorwaarden die nodig zijn voor het vestigingsbeleid onderzoeken om tot een regionale strategie voor de vestiging van onder andere circulaire bedrijven in het NZKG te komen (actie 1.7).
- De reeds bestaande circulaire bedrijvenclusters in het gebied zo robuust mogelijk maken. Hiertoe zullen de clusters in beeld worden gebracht. Op basis hiervan kan gericht en in samenwerking met partners het gesprek worden gestart om in overleg te bepalen hoe de clusters kunnen worden versterkt.
- De circulaire bedrijven in het NZKG versterken en bedrijven verleiden de stap te maken van een lineaire naar een circulaire bedrijfsvoering en productie. Hiervoor zijn de bestaande provinciale instrumenten zoals de CIRCO-tracks, de MIT-regeling, PIM, het Innovatiefonds en Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland beschikbaar.

Regionale economie en MKB-innovatie

Het economische beleid van de provincie richt zich op het versterken van welvaart en welzijn, waarbij duurzaamheid een van de richtinggevende principes is. In 2021 stelt de provincie een nieuwe economische uitvoeringsagenda op. De transitie naar een circulaire economie wordt hierin meegenomen. De provincie zet verschillende instrumenten in om de transitie naar een duurzame, circulaire regionale economie aan te jagen en de ontwikkeling van circulaire innovaties te stimuleren.

MKB-innovatie instrumenten

Om innovatieve MKB'ers te ondersteunen bij de ontwikkeling van circulaire innovaties biedt de provincie verschillende instrumenten aan. In de periode 2020-2023 worden het versnellingsprogramma GO! -NH en het investeringsgereed programma PIM voortgezet. Deze blijven zich mede richten op MKB'ers die werken aan circulaire innovaties. Naast deze programma's is financiering beschikbaar voor circulaire innovaties via het Innovatiefonds Noord-Holland en het Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland (PDENH). Met de MKB-innovatiestimulering Regio en Topsectoren (MIT-regeling) versterkt de provincie subsidies voor haalbaarheidsprojecten en research & development samenwerkingsprojecten. Vanaf 2021 zal de MIT-regeling zich specifiek gaan richten op de thema's van het missie-gedreven innovatiebeleid van het Rijk, waarvan circulaire economie een van de missies is.

Kansen voor West

Via het programma Kansen voor West is financiering beschikbaar voor circulaire innovaties en projecten. Dit is een samenwerkingsverband van de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht en Flevoland en de steden Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht. Het programma wordt voor een groot deel gefinancierd door het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO). In de periode 2021-2027 start een nieuw programma. Circulaire economie is een van de beleidsdoelstellingen. Het programma richt zich met name op het bevorderen van sociale innovatie, demonstratie- of pilotprojecten om onder meer de overgang naar een circulaire economie te ondersteunen.

Digitalisering en de maakindustrie

Digitalisering heeft gevolgen voor de manier waarop we produceren en consumeren. Het leidt tot nieuwe en efficiëntere manieren van produceren, businessmodellen en productieketens. Dit biedt kansen voor de transitie naar een circulaire economie. De Smart Industry Hub Noordwest, een samenwerking tussen de provincies Noord-Holland, Utrecht en Flevoland, zet in op het toepassen van digitale oplossingen in de maakindustrie onder meer voor de circulaire economie. De focus ligt mede op circulaire materiaalontwikkeling en het testen van digitale oplossingen in fieldlabs, bijvoorbeeld door het digitaliseren van hergebruik van grondstoffen. De Smart

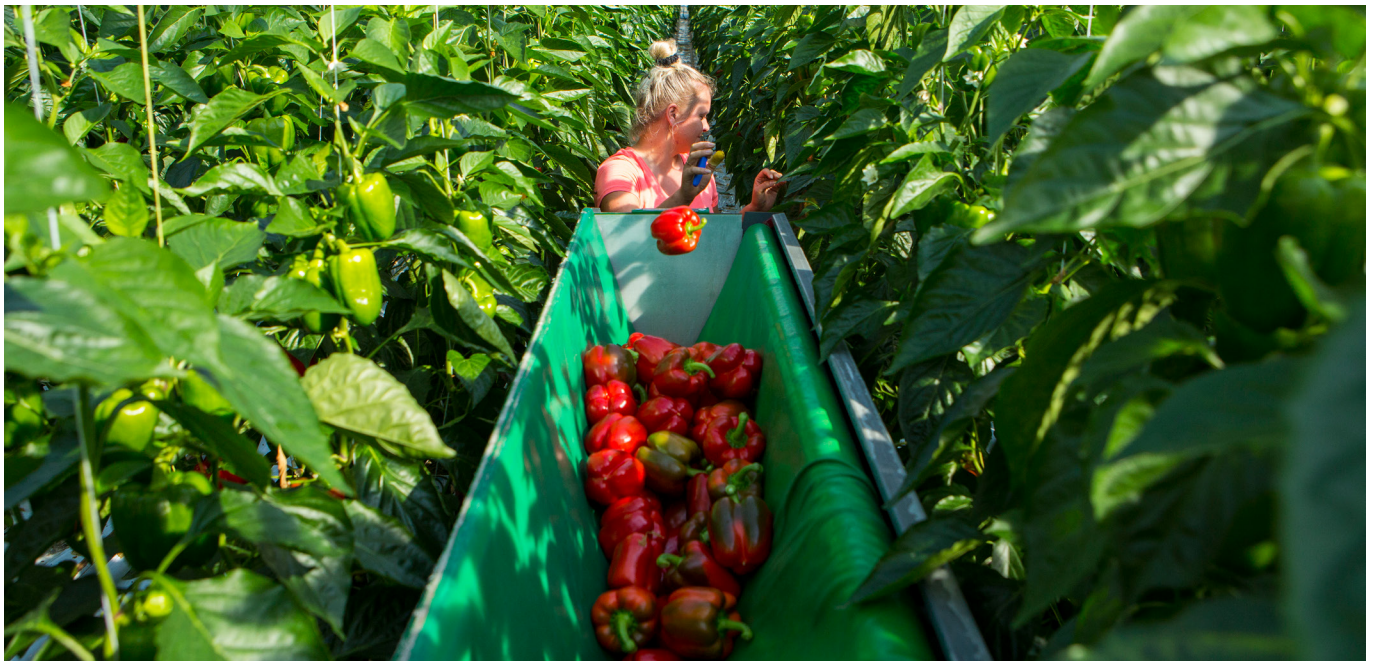
Industry Hub Noordwest is een mogelijke voorloper van de European Digital Innovation Hub (EDIH). Op nationaal en Europees niveau wordt momenteel gewerkt aan het voorbereiden van regionale samenwerkingsverbanden die de technologische kennis en experimenteerfaciliteiten bieden om de digitale transformatie van de industrie en de overheid te ondersteunen.

Arbeidsmarkt en onderwijs

De transitie naar een circulaire economie zal ook gevolgen hebben voor de arbeidsmarkt. Aan de ene kant zullen er banen verdwijnen, aan de andere kant ontstaan er ook kansen doordat er veel handen nodig zijn voor bijvoorbeeld reparatie van producten. In 2021 wordt in samenwerking met de provincie Flevoland, MRA, House of Skills, bedrijven en de onderwijssector een Human Capital Agenda voor de klimaatopgave vastgesteld. Circulaire economie wordt hierin meegenomen. In 2021 wordt daarnaast de provinciale visie op arbeidsmarkt en onderwijs geactualiseerd. Deze visie zal weer aansluiten op de economische uitvoeringsagenda waarin circulaire economie een thema is. Aansluitend bij de provinciale visie voor arbeidsmarkt en onderwijs voert de provincie een onderzoek uit naar de effecten van de circulaire economie op de arbeidsmarkt in Noord-Holland (actie 1.6).

Werklocaties

De provincie Noord-Holland stimuleert met subsidie-instrumenten de toekomstbestendigheid van bedrijventerreinen en winkelgebieden. In 2020 hebben GS de Herstructurering en intelligent ruimtegebruik bedrijventerreinen Noord-Holland-regelingen, de HIRB+, vastgesteld. Het betreft drie regelingen: (1) HIRB+ voor fysieke herstructurering van bedrijventerreinen en havens, (2) HIRB+ Ondersteuning Toekomstbestendige Werklocaties voor procesmaatregelen en (3) HIRB+ uitvoeringsregeling toekomstbestendige winkelgebieden voor procesondersteuning voor. Deze regelingen kunnen ingezet worden voor circulaire economie.

Voedselvisie en voedselverspilling

De provincie stelt een Voedselvisie 2020-2030 op. Aanleiding hiervoor is de toenemende druk op het milieu, bodem, omgeving, volksgezondheid en het verdienmodel van de agrarische sector. Dit vanwege de huidige wijze van voedselproductie, distributie, verwerking en consumptie. Het streven is een beter evenwicht tussen de ecologische, economische, ruimtelijke en sociale belangen te realiseren. De Voedselvisie 2020-2030 beschrijft hoe deze transitie in samenwerking met anderen kan worden gestimuleerd en ondersteund. Kringlooplandbouw is een van de manieren om te komen tot duurzame, waaronder circulaire, productie. Hier raken de voedseltransitie en de transitie naar een circulaire economie elkaar.

Voor de uitvoering van de Voedselvisie 2020-2030 en de Actieagenda wordt de komende jaren actief samengewerkt om gezamenlijke kansen te benutten. De eiwittransitie – ombuiging van het consumptiepatroon van dierlijke eiwitten naar meer plantaardige eiwitten – behoort tot de voedseltransitie en komt daarom in de Voedselvisie aan bod. Raakvlakken tussen de transities die primair bij circulaire economie horen, zijn het voorkomen en tegengaan van voedselverspilling en het hergebruiken van grondstoffen uit rioolwater ten behoeve van onder andere de landbouw (struviet).

Bij het voorkomen en tegengaan van voedselverspilling heeft de provincie een beperkte rol richting de consument. Hiervoor is het nationale programma ‘Samen tegen voedselverspilling’ met diverse op de consumentgerichte acties leidend. Bij het

voorkomen en tegengaan van voedselverspilling in de keten participeert de provincie in projecten zoals de Koplopers groep Horeca in Amsterdam en Haarlem, initieert de provincie challenges met andere partners (zie actie 2.5) en biedt het programma's als GO!-NH en CIRCO-tracks aan.

Samenwerking is nodig om te komen tot een voedseltransitie. De provincie werkt daarom samen met het regionaal voedselnetwerk Voedsel Verbindt en is actief in de werkgroep 'Circulaire Voedsel economie'. Dit netwerk vormt een samenwerking tussen circa vijftientig regionale partners waaronder medeoverheden, bedrijven en onderwijsinstellingen.

Binnen de eigen organisatie maakt de provincie gebruik van de app TooGoodToGo, waarmee verspilling van het bedrijfsrestaurant wordt beperkt en heeft de provincie begin oktober 2020 de 'Green Deal Catering Overheidslocaties, Voedsel uit de Korte Keten' gesloten met het Rijk en andere provincies. Deze Green Deal beoogt de inkoop en consumptie van duurzame lokale voedselproducten te vergroten, CO₂ te reduceren, meer plantaardige eiwitten op het menu te zetten van het eigen bedrijfsrestaurant en voedselverspilling tegen te gaan.

Klimaat en energietransitie

In 2020 is het Actieprogramma Klimaat 2020-2023 vastgesteld. In dit actieprogramma staan de acties die de provincie uitvoert om bij te dragen aan het Klimaatakkoord. Het Klimaatakkoord focust op de reductie van de CO₂-uitstoot. Het circulair gebruiken van grondstoffen levert hier indirect een grote bijdrage aan. Het Actieprogramma Klimaat focust op verschillende thema's, waaronder de gebouwde omgeving, mobiliteit en industrie. Onder het thema industrie staat dat afvalstromen die op grote schaal vrijkomen in de MRA nu nog vaak worden verbrand (voor de productie van warmte en elektriciteit), terwijl deze in de toekomst kunnen dienen als grondstof voor nieuwe productieprocessen, energiebron (biobased transportbrandstof) of als groene warmte voor woningen en bedrijven. Het NZKG wordt genoemd als aantrekkelijk gebied voor biobased-activiteiten. Dit sluit aan bij het doel vanuit circulaire economie om ervoor te zorgen dat er voldoende fysieke en milieuruimte voor circulaire activiteiten is.

De transitie naar een circulaire economie en de energietransitie raken elkaar op drie punten:

- Grondstoffen delven en gebruiken leidt tot CO₂-uitstoot;
- Voor de transitie naar een fossielvrije energieproductie zijn veel grondstoffen nodig, bijvoorbeeld voor de productie van zonnepanelen en windmolens;
- CO₂ is een restroom die kan worden hergebruikt.

Onderdeel van het Actieprogramma Klimaat 2020-2023 is de energietransitie, dat zich richt op de regionale energiestrategieën, zonne- en windenergie, waterstof, warmtetransitie en energie-infrastructuur. Dit hangt samen op de volgende punten samen met circulaire economie:

- *Regionale Energie Strategie (RES) inclusief zonne- en windbeleid*
In de RES-en wordt uitgewerkt waar de komende tien jaar duurzame energiebronnen worden ingezet (met name zonne- en windparken) op het grondgebied van de provincie. Het wind- en zonnebeleid wordt hierop aangepast. Zonnepanelen en windmolens hebben een levensduur tussen de 15-30 jaar. Als ze worden verwijderd of afgebroken ontstaat een reststroom die hergebruikt zou moeten worden, met name de kritische grondstoffen. Op dit moment is er nog geen regelgeving om ervoor te zorgen dat hiervan optimaal gebruik wordt gemaakt. Gezien de omvang van deze te verwachten reststroom en de beschikbaarheid van de hiervoor benodigde grondstoffen zal via de aanpassing van het wind- en zonnebeleid worden verkend hoe dit kan worden gestimuleerd of gereguleerd. Dit draagt bij aan het strategische doel 'minder gebruik van primaire, niet-hernieuwbare grondstoffen'.
- *Energie-infrastructuur inclusief waterstof*
Voor de transitie van fossiele naar hernieuwbare energie zal de energie-infrastructuur moeten worden aangepast. Het elektriciteitsnetwerk moet verzaamd worden en nieuwe vormen van energieopwekking, -opslag en -transport, zoals van biogas en waterstof, moeten mogelijk worden gemaakt. Daarbij kan hergebruiken van CO₂ worden gestimuleerd door de opwekker te verbinden met de gebruiker, bijvoorbeeld in de glastuinbouw. Deze slimme koppeling voor hergebruik van CO₂ wordt meegenomen in de uitwerking van de aanpassingen aan de energie-infrastructuur. Dit draagt bij aan meer circulair gebruik van reststromen.
- *Warmtetransitie*
Er wordt ingezet op het verminderen van het energieverbruik in de gebouwde omgeving. Dit gebeurt onder andere door in te zetten op verduurzaming van de gebouwde omgeving. Het ontwikkelen van biobased materiaal voor isolatie wordt meegenomen in de actie ontwikkelen alternatieve bio-grondstoffen. Daarnaast gaat het om het verduurzamen van het energieverbruik dat overblijft door over te schakelen op duurzame alternatieven, zoals warmtepompen of groen gas. Deze transitie draagt bij aan minder gebruik van primaire niet-hernieuwbare (fossiele) grondstoffen.

Wonen

In 2019 is de Woonagenda 2020-2025 vastgesteld. De belangrijkste ambitie is zorgen voor voldoende betaalbare en duurzame woningen voor alle doelgroepen in de provincie Noord-Holland. Een instrument dat hiervoor wordt ingezet is het afsluiten van regionale woonakkoorden door de provincie met de regio's en de gemeenten. In deze akkoorden worden maatwerkafspraken met regio's en gemeenten gemaakt over woningbouw, programmering en fasering van woningbouwplannen.

In de Woonagenda staat ook het actiepoint om circulair bouwen te stimuleren, voor zover dit de realisatie van sociale huurwoningen en goedkope koopwoningen niet belemmert. Uitgangspunt is dat hierover afspraken worden gemaakt in de woonakkoorden. Er wordt ingezet op het opdoen van ervaringen en voeren van gesprekken met relevante partners om klimaatneutrale en circulaire bouw(projecten) te laten initiëren. Waar het gaat om kleinschalige, buiten-stedelijke woningbouwplannen in het landelijk gebied in Noord-Holland-Noord is het de rol van de provincie om voor de regionale programmering te beoordelen in hoeverre klimaatneutraal en circulair gebouwd wordt en of het landschappelijk goed ingepast wordt. In de Omgevingsverordening 2020 is bepaald dat opname in de regionale programmering voorwaardelijk is voor nieuwe stedelijke ontwikkelingen. Ter ondersteuning van alle partners in de woonakkoorden zal in het uitwerkingsproces door stichting C-Creators, waarvan de provincie ketenpartner is, kennis en expertise over circulair bouwen worden ingebracht.

Servicepunt Duurzame Energie Noord-Holland

In het coalitieakkoord 2019-2023 is opgenomen dat de inzet van het Servicepunt Duurzame Energie met het thema circulaire economie wordt verbreed en dat wordt gezorgd dat deze kennis ook beschikbaar komt voor burgerinitiatieven. Het Servicepunt Duurzame Energie is in 2020 opnieuw aanbesteed. De focus van het servicepunt ligt op de energietransitie in de bestaande gebouwde omgeving. De gemeenten staan centraal in de dienstverlening van het servicepunt en hun behoefte aan ondersteuning wordt regelmatig gepeild. Via het servicepunt kunnen gemeenten ook worden geïnformeerd over circulaire economie. Dit betreft zowel de praktische toepassing van circulaire mogelijkheden als de bijdrage die dit kan leveren aan het behalen van de CO₂-doelstelling. Dit kan worden gerealiseerd door het koppelen van circulaire thema's aan de bijeenkomsten die het servicepunt organiseert in het kader van de energietransitie. Andere instrumenten die het servicepunt kan inzetten zijn het geven van één op één adviezen aan gemeenten, het opstellen van handleidingen en het informeren via een nieuwsbrief.

Het doel van de inzet voor circulaire economie via het Servicepunt Duurzame Energie is om de bewustwording van gemeenten over de kansen en mogelijkheden van circulair bouwen en circulaire gebiedsontwikkeling te vergroten én de bijdrage die dit kan leveren aan de CO₂-doelstelling.

Mobiliteit

De provincie is opdrachtgever van het regionale en stedelijke openbaar vervoer in de gemeenten buiten de Vervoerregio Amsterdam. Hiervoor verleent de provincie concessies aan vervoerbedrijven en verstrekt zij subsidie voor de exploitatie van het openbaar (bus)vervoer. Daarnaast werkt de provincie samen met wegbeheerders en vervoerders aan het verbeteren van de regionale bereikbaarheid door het verbeteren van het wegverkeer, vervoer over water en regionale fietsverbindingen. Naast deze taken is de provincie wegbeheerder van de provinciale infrastructuur en van daaruit opdrachtgever voor aanleg, beheer en onderhoud van de provinciale wegen en kunstwerken. Deze rol staat centraal in het volgende hoofdstuk 6.

Concrete aanknopingspunten voor het versnellen van de transitie naar een circulaire economie vanuit de taken buiten de rol van wegbeheerder zijn:

- *Concessieverlening openbaar vervoer*
Noord-Holland is concessieverlener voor het openbaar vervoer in drie regio's. Bij de aanbesteding van de laatste concessie (Gooi en Vechtstreek, 2019/2020) zijn inschrijvers beoordeeld op circulariteit in hun bedrijfsvoering. Onderdeel hiervan is het verplicht overdragen van de bussen na afloop van de concessie aan de opvolgende vervoerder. Daarnaast heeft de vervoerder afspraken gemaakt met de leveranciers over terugname aan het einde van de technische levensduur voor hergebruik van de bussen of materialen. Andere circulaire onderdelen van de concessie zijn het recyclen van banden en het gebruik van modulaire chauffeursverblijven die na afloop van de concessie elders kunnen worden gebruikt.
- *Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP)*
In 2020 wordt voor alle regio's in Nederland een regionaal mobiliteitsprogramma (RMN) uitgewerkt als onderdeel van het Klimaatakkoord. De provincies Noord-Holland en Flevoland stellen met de gemeente Amsterdam, de Vervoerregio Amsterdam en het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat een gezamenlijk programma op. Het RMP bestaat uit een gezamenlijk ambitieniveau en doelstelling voor Noord-Holland en Flevoland op ten aanzien van CO₂-reductie en een samenhangend pakket aan maatregelen. Een mogelijke maatregel die de provincie ondersteunt is deelmobiliteit. Deelmobiliteit is het gebruiken van vervoermiddelen (buiten het openbaar vervoer) zonder deze zelf aan te schaffen. Het past daarmee in de circulaire benadering. Hierbij kiezen consumenten voor een collectieve oplossing in plaats van individueel bezit dat leidt tot minder grondstofgebruik (refuse op de R-ladder).
- *Duurzaam transport met biomassa*
In Noord-Holland wordt door bedrijven gewerkt aan meer duurzaam transport door gebruik van biomassa. Door de inzet van lokale, niet-fossiele reststromen ontstaat een lokale keten die bijdraagt aan verlaagde uitstoot van onder meer CO₂.

Om de transitie naar een circulaire economie te versnellen gaat de provincie de circulaire aanbesteding van de eerstvolgende concessieverlening optimaliseren. Deze procedure start in 2025 in de regio Haarlem-IJmond.

Water

Uit afvalwater kunnen in een rioolwaterzuiveringsinstallatie (rwzi) veel waardevolle grondstoffen teruggewonnen worden, zoals fosfaten voor de bemesting in de landbouw of cellulose voor versterking van asfalt. De waterschappen zijn bezig hierin stappen te zetten en nemen zo hun verantwoordelijkheid in de realisatie van een circulaire economie. De provincie ondersteunt het zoveel mogelijk circulair maken van de afvalwaterketen onder meer omdat het de waterkwaliteit ten goede komt en de mogelijkheden tot hergebruik van het rwzi-effluent vergroot. Er is een link met de EU-verordening inzake minimumeisen voor hergebruik van water. Deze verordening is in 2020 gepubliceerd en zal in 2023 in werking treden. De provincies worden mogelijk bevoegd gezag voor de vergunningverlening. De verordening heeft onder meer als doelstelling het bevorderen van hergebruik van (gezuiverd) stedelijk afvalwater voor agrarische toepassingen (circulaire economie). Daarnaast zet het in op de harmonisatie van eisen met het oog op de interne markt voor de afzet van producten die geteeld zijn met hergebruikt water. De provincie subsidieert in de planperiode ook integrale projecten van derden die waterkwaliteitsdoelen koppelen aan andere beleidsdoelen, waaronder voor circulaire economie.

AMBITIES EN ACTIES EIGEN ORGANISATIE

De provincie levert ook een bijdrage aan het versnellen van de transitie door circulair in te kopen en aan te besteden en door in te zetten op de circulaire realisatie, beheer en onderhoud van de provinciale infrastructuur. In dit hoofdstuk staan de ambities en acties vanuit circulaire infrastructuur en circulaire inkoop omschreven.

6.1 AMBITIES EN ACTIES CIRCULAIRE INFRASTRUCTUUR

De provincie draagt zelf bij aan de transitie door het circulair maken van de provinciale infrastructuur. Dit is onderdeel van het Programma Duurzame Infrastructuur. Het programma richt zich naast circulaire economie ook op het bijdragen aan het Actieprogramma Klimaat, de energietransitie en het versterken van de biodiversiteit. De provincie wil vooroplopen in het behalen van deze doelen en een voorbeeldrol vervullen. Voor de uitvoering van het Programma Duurzame Infrastructuur is structureel budget vrijgemaakt voor de jaren 2021- 2023.

Voorkomen van inzet van schaarse grondstoffen en energie

De transitie naar een circulaire economie begint bij het voorkomen van inzet van schaarse grondstoffen en energie als dat niet voldoende nut heeft. Voorkomen betekent het aanleggen van minder infrastructuur, minder (ver)bouwen en uitstel van onderhoud als dat veilig en efficiënt is. Voor de provinciale infrastructuur is dit uitgewerkt in de nota 'Duurzaam beter – op weg naar een klimaatvriendelijke infraketen'. Dit principe wordt toegepast bij de keuzes die worden gemaakt bij aanleg en beheer van de eigen infrastructuur. Dat betekent dat een oplossing achtereenvolgens wordt gezocht door:

- 1 Mobiliteit te voorkomen door afstemming van ruimtelijke ontwikkelingen en anders organiseren, zoals thuiswerken;
- 2 Andere manieren van vervoer te stimuleren, de elektrische fiets of het openbaar vervoer in plaats van de auto;
- 3 Bestaande infrastructuur beter te benutten door verkeersmanagement en langer te benutten (verlengen van de levensduur);
- 4 Circulair ontwerpen en (ver)bouwen van infrastructuur.

In stap vier wordt pas toegekomen aan het (ver)bouwen van de bestaande infrastructuur en is het maximaliseren van het gebruik van energie en grondstoffen aan de orde.

Circulair ontwerpen van infrastructuur

De circulaire ontwerpprincipes zijn gericht op het minimaliseren van grondstofverbruik en energieverbruik, zowel bij aanleg als het gebruik van de infrastructuur. Deze principes zijn toegepast bij het vervangen van de bestaande Cruquiusbrug in de Haarlemmermeer:

- Om in de toekomst hergebruik van constructiedelen mogelijk te maken is een nieuwe standaard ontwikkeld voor het Industrieel, Flexibel en Demontabel (IFD) bouwen van de brug;
- De standaardisering draagt bij aan het optimaliseren van beheer en onderhoud van de nieuwe brug;
- De materialen die vrijkomen bij demontage van de oude brug worden zo veel mogelijk hoogwaardig hergebruikt.

Deze werkwijze zal ook worden toegepast bij volgende bruggen die worden vervangen, zoals de Stolperbasculebrug.

De principes worden daarnaast uitgebreid voor de vervanging van twee vaste bruggen in de N240 nabij Medemblik. Bij andere infrastructuurprojecten wordt de nadruk op andere aspecten van de principes van circulair ontwerpen gelegd. Voor de asfaltverharding wordt ingezet op levensduurverlenging, toename van het hergebruik van asfalt en beperking van het energiegebruik. De provincie doet ook mee aan Asphaltimpuls, het programma waarin de sector weg- en waterbouw een impuls geeft aan de ontwikkeling van duurzamer en circulair asfalt.

De provinciale infrastructuur is ook een bron van materialen die geschikt zijn voor hoogwaardig hergebruik. Veel informatie over de materialen is al beschikbaar voor het beheer van de infrastructuur. Dit wordt aangevuld met informatie die nodig is om hoogwaardig hergebruik te stimuleren. Zo ontstaat een volledig inzicht over het type materialen en het moment waarop de materialen beschikbaar komen voor hergebruik. Hierbij wordt rekening gehouden met de ontwikkeling van een nationale standaard die toekomstige uitwisseling van informatie over de beschikbaarheid van materialen mogelijk maakt. Zo geeft de provincie zelfstandig invulling aan het doel van het materialenpaspoort om hoogwaardig hergebruik van de materialen uit de eigen infrastructuur te stimuleren.

Innovatie en ontwikkeling

Om de circulaire ambities op tijd te realiseren zijn innovaties onmisbaar. De ontwikkeling naar circulaire infrastructuur is daarom opgenomen in de innovatieagenda. De toepassing van geschikte innovaties in de praktijk wordt gestimuleerd. Zo wordt onderzoek gedaan naar nieuwe beheermodellen zoals de 'circulaire weg as a Service'. Met de TU Delft wordt onder meer onderzoek gedaan naar levensduur verlengende innovaties en een regio-gerichte marktplaats voor hergebruik van bouwmaterialen in Noord-Holland. De MRA voert een onderzoek uit naar deze zogenoemde 'bouwhubs'.

Kennis delen

Voor de ontwikkeling van circulaire infrastructuur deelt de provincie kennis en ervaring met andere provincies, Rijkswaterstaat, hoogheemraadschappen, gemeenten en samenwerkingsverbanden. In samenwerking met BouwCirculair worden kleinere gemeenten actief ondersteund met kennis om de uitvoering van circulaire infrastructuur te stimuleren.

Daarnaast neemt de provincie deel aan verschillende landelijke initiatieven die streven naar circulariteit in de GWW-sector: Platform CB'23 Circulair Bouwen 2023, Asfaltimpuls, Betonakkoord en Ketensamenwerking Hout.

Monitoring en evaluatie

Voor monitoring en evaluatie van de effectiviteit van de ingezette maatregelen zijn parameters nodig om circulariteit te meten. Het Platform CB'23 (Circulair Bouwen 2023) heeft daarvoor de leidraad 'Meten van circulariteit' voor circulaire infrastructuur ontwikkeld. Dit platform verbindt partijen in de GWW en de woning- en utiliteitsbouw en streeft naar nationale afspraken over circulair bouwen vóór 2023. De provincie past deze leidraad toe.

De methode sluit aan bij instrumenten als de milieugerichte levenscyclusanalyse (LCA). Dit instrument berekent de invloed van een product of activiteit op het milieu. In LCA wordt de hele levenscyclus van een product of activiteit bekeken. Van de winning van grondstoffen via productie en (her)gebruik tot en met afvalverwerking. De uitkomst van een LCA-studie is een milieuprofiel: een scorelijst met milieueffecten. Naast de indicatoren is ook een rapportage over het adaptief vermogen onderdeel van de methode. Adaptief vermogen is de mate waarin een bouwwerk of product kan voldoen aan veranderende behoeften. Door middel van het toepassen van bovenstaande leidraad kan de provincie de behaalde resultaten laten zien. Dit wordt meegenomen in het nog op te stellen monitoring- en evaluatieplan (zie hoofdstuk 6).

6.2 AMBITIES EN ACTIES CIRCULAIRE INKOOP EN AANBESTEDING

De provincie streeft naar meer impact van de eigen organisatie op de transitie naar een circulaire economie. De provincie heeft zelf een belangrijke voortrekkersrol en voorbeeldfunctie. Een middel om daar invulling aan te geven zijn de eigen inkopen en inzet op een circulaire bedrijfsvoering. De provincie koopt jaarlijks voor ongeveer € 350 miljoen¹⁾ in. Door die inkopen te verduurzamen heeft de organisatie direct invloed op de transitie naar een circulaire economie en levert zij een bijdrage aan de klimaatdoelstellingen.

De provincie trekt op gebied van circulaire inkoop nauw op met de andere overheden binnen de MRA. Met het ondertekenen van de intentieovereenkomst binnen de MRA in juni 2018 heeft de provincie afgesproken dat er in 2022 voor 10%, in 2025 voor 25% en in 2030 voor 100% circulair moet worden ingekocht. De MRA werkt hieraan door samen te werken, kennis te delen, krachten te bundelen en gezamenlijk een vuist te maken naar de markt. Kennis delen gebeurt onder meer in de vorm van het ontwikkelen van leidraden. De provincie kan algemene leidraad voor circulair inkopen hanteren bij inkopen en aanbesteden. Daarnaast zijn er leidraden voor specifieke producten, zoals voor catering en kantoormeubilair. Door het toepassen van de leidraden en maken van afspraken over inkooppakketten kan de MRA een vuist maken naar de markt, bijvoorbeeld als het gaat om kleding en weg- en straatmeubilair. Deze pakketten worden gekozen op basis van de verwachte impact die ze hebben op de markt en de hoeveelheid die de komende periode ingekocht moet worden binnen de MRA. Voor de provincie betreft dit de aanbesteding van bedrijfskleding in 2023.

¹⁾ Dit bedrag bestaat uit alle uitgaven van PNH. Een deel daarvan betreft de uitgaven onder contracten van CZ als Opdrachtgever. Het grootste deel betreft inkopen van de andere directies, waarvan de contractering via Inkoop loopt.

Provincie als opdrachtgever

De provincie is opdrachtgever voor de producten die nodig zijn voor de eigen bedrijfsvoering. Hierin zijn al circulaire keuzes gemaakt, waaronder de aanschaf van gereviseerde koffieautomaten in plaats van nieuwe apparaten. Voor de afgeschreven mobiele telefoons en laptops is een contract gesloten met het bedrijf Closing the Loop om de waardevolle materialen te recyclen en zo op een goede manier terug te brengen in de keten. Niet inkopen is echter de meest duurzame oplossing. Een tussenoplossing is dat kan worden volstaan met een onderhoudspakket. Voorbeelden zijn ICT-hardware zoals toetsenborden en kantoormeubilair zoals bureaus. Deze contracten worden opnieuw aanbesteed in de periode tussen 2021-2025.

Bij inkopen zal het verminderen van het verbruik van grondstoffen en het bewust omgaan met grondstoffen centraal staan, onder andere door te beoordelen welke grondstoffen worden gebruikt, waar ze vandaan komen en wat ermee gebeurt tijdens en na gebruik door de provincie. Daarbij wordt ook gekeken naar de inzet van alternatieve, hernieuwbare grondstoffen. Concreet krijgt dit onder meer vorm bij verbouwingen en het verduurzamen van de provinciale panden.

Inkoopbeleid

De provincie heeft inkoopbeleid om haar inkopen en aanbestedingen te sturen. Het provinciale inkoopbeleid zal in 2021 worden vernieuwd. Circulair inkopen zal een belangrijk uitgangspunt zijn in het nieuwe beleidskader. Op die manier zal het toepassen van circulaire mogelijkheden dus niet alleen toegepast worden voor de eigen bedrijfsvoering, maar worden meegenomen in alle aanbestedingen die de provincie doet.

Monitoring

Het meten van deze ambities gebeurt door de provincie zelf middels de methodiek die door de MRA is ontwikkeld. Om te beginnen betreft dit procesmetingen waarbij wordt gerapporteerd over de toepassing van circulariteit in de aanbestedingstrajecten in de verschillende fases: van marktverkenning, uitvragen, contracteren en contractmanagement. Binnen de MRA wordt samengewerkt om van een procesmeting naar een resultaatmeting te gaan.

Concrete acties zijn:

- Actief beoordelen welke bedrijfsbehoeften mogelijk later kunnen worden aangeschaft dan nu gepland;
- Bij verbouwingen en het verduurzamen van de provinciale panden zorgen voor hoogwaardig hergebruik van de reststromen en inzetten op inkoop van circulaire (bouw)materialen;
- Bij noodzakelijke extra uitvragen binnen lopende overeenkomsten zo mogelijke kiezen voor circulaire alternatieven;
- Aansluiten bij de MRA-inkooprichtlijnen Circulaire Economie voor komende aanbestedingen;
- Samenwerken met de MRA voor het vergroten van kennis over circulaire inkopen;
- Samenwerken met de MRA voor resultaatmeting over circulair inkopen;
- Implementeren Inkoopbeleid 2021-2024.

MONITORING EN EVALUATIE

Om zicht te krijgen op de ontwikkeling van de transitie en het bereiken van de gestelde ambitie voor 2030 en 2050 is monitoring nodig. Dit vraagt een eenduidige methodiek van definities, parameters en analyses. Deze worden door het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) ontwikkeld. Voor deze monitoring van circulaire ontwikkelingen zoals grondstofgebruik, afvalproductie, kennisontwikkeling, producten en bedrijven wordt aangesloten bij de systematiek van de Integrale Circulaire Economie Rapportage (ICER). Deze zal in januari 2021 door het PBL gepubliceerd worden. Met de ICER wordt een landelijke standaard gezet. Op basis hiervan kan ook een regionale vertaling gemaakt worden, aangevuld met specifieke regionale registraties. Parallel hieraan werkt het Rijk aan de uitwerking en concretisering van de nationale doelen voor 2030 en 2050. Uit advies van het PBL bleek dat deze nader uitgewerkt en geconcretiseerd moesten worden en dat het noodzakelijk is om specifiekere of aanvullende doelen te bepalen. Door de provincie worden afspraken gemaakt over de doorontwikkeling van de ICER binnen de MRA, andere provincies, PBL, CBS en het Rijk. Inzet is dat er eind 2021 een regionale vertaling is van de nationale ICER. De specifieke bijdrage van de provincie Noord-Holland is niet meetbaar. Dit geldt uiteraard voor alle individuele organisaties, omdat de regionale ontwikkeling van de transitie door het samenspel van bedrijven, overheden, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen tot stand komt. Gezamenlijk dragen deze partijen bij aan het behalen van de doelstelling voor 2030 en 2050.

Daarnaast wil de provincie het effect van de eigen inzet kunnen evalueren. Om de effectiviteit van de uitvoering van deze Actieagenda te beoordelen, zal in 2023 een tussentijdse beleidsevaluatie worden uitgevoerd. Hierin zal de monitoring van de eigen provinciale inzet zoals beschreven in hoofdstuk 4 worden meegenomen. De evaluatie zal een lerende vorm krijgen. Het doel is de resultaten van en ervaringen met de tot dan toe uitgevoerde acties in beeld te brengen en leerpunten te inventariseren. Waar nodig wordt de invulling van acties of de koers aangepast en wordt besloten over het vervolg op sommige acties. Uitgangspunt is dat de evaluatie waar mogelijk kwantitatief wordt uitgevoerd. Gezien de aard van de acties zal dit voor een groot deel echter een kwalitatieve evaluatie zijn. De evaluatie zal voor een maximaal leereffect zoveel mogelijk worden uitgevoerd met betrokkenheid van de partners waarmee wordt samengewerkt bij de uitvoering van acties. De basis voor de evaluatie is de Noord-Hollandse doelenboom. In het in 2021 op te stellen monitoring- en evaluatieplan voor de periode 2021-2025 zullen doel, aanpak, reikwijdte en resultaten van de evaluatie verder worden uitgewerkt.

PLANNING EN FINANCIËN

De Actieagenda heeft een looptijd van vijf jaar: van 2021 tot en met 2025. De acties zijn voor de periode 2021-2023 definitief gepland, omdat de beschikbare middelen in het coalitieakkoord 'Duurzaam Doorpakken' voor deze periode beschikbaar zijn gesteld. Op basis van de tussentijdse beleidsevaluatie in 2023 wordt besloten over de voortzetting en/of aanpassing van de acties. Daarnaast kunnen op basis van inzichten in de komende jaren nieuwe acties worden gestart. Ook zijn er acties met een vast einde, zoals de Citydeal circulair bouwen (actie 2.7) met een looptijd van drie jaar. Deze werkwijze past ook bij het motto van de uitvoering 'leren door te doen' (paragraaf 2.3). Dit sluit aan bij het feit dat de overgang naar een circulaire economie een transitie is die nog volop in beweging is. Op deze manier blijft flexibiliteit behouden binnen een langjariger kader.

Voor de jaren 2024 en 2025 is in beeld gebracht welke acties naar verwachting zullen doorlopen. Een voorbeeld zijn de CIRCO-tracks waar de afgelopen jaren al goede ervaringen mee zijn opgedaan en een effectief middel zijn gebleken om ondernemers te ondersteunen in het opstellen van een circulaire strategie voor hun bedrijf. Ook van een aantal onderzoeken die worden uitgevoerd, verwachten wij dat deze de opmaat zullen zijn voor nog nader te bepalen concrete vervolgacties. Van een aantal andere (nieuwe) acties, zoals het aanstellen van een circulaire ambassadeur, is het belangrijk om eerst de effectiviteit te beoordelen via de beleidsevaluatie.

In onderstaande planning is aangegeven welke acties in welke jaren binnen de periode 2021-2023 worden uitgevoerd. Daarnaast is aangegeven welke acties wij op basis van de inschatting (op het moment van vaststelling) ook in 2024 en 2025 zullen uitvoeren of die doorlopen in vervolgacties zoals hierboven beschreven. De beoogde planning voor 2024-2025 is dus een indicatie en niet definitief.

	Actie	2021	2022	2023	2024	2025
Spoor circulaire innovatie en grondstoffen	1.1 Aanstellen circulaire ambassadeur		x	x		
	1.2 Organiseren Circulaire Business Design Tracks (CIRCO-tracks)	x	x	x	x	x
	1.3 Vormen, versterken en verbinden van circulaire netwerken en platforms	x	x	x	x	x
	1.4 Ondersteunen van matchmakingprogramma gericht op startups/ scale-ups en grote bedrijven	x	x	x		
	1.5 Onderzoek naar circulaire fieldlabs in Noord-Holland		x	x	x	x
	1.6 Onderzoek naar kansen voor de Noord-Hollandse arbeidsmarkt door circulaire economie	x	x			
	1.7 Onderzoek naar de ruimtelijke voorwaarden van circulaire economie in het NZKG	x	x	x		
	1.8 Uitvoeren ruimtelijke verkenning circulaire werklocaties		x	x		
Spoor grondstoffen	2.1 Aanstellen aanjager(s) om grondstofketens te smeden		x	x	x	x
	2.2 Uitvoeren subsidieregeling om grondstof- en productieketens te stimuleren		x	x	x	x
	2.3 Onderzoek naar reststromen, knelpunten en sturingsmogelijkheden	x	x		x	x
	2.4 Organiseren challenges voedselverspilling	x	x	x		
	2.5 Onderzoek naar kansen en mogelijkheden voor de productie van bio-grondstoffen in Noord-Holland	x	x		x	x
	2.6 Aanstellen circulaire bouwambassadeur	x	x			
	2.7 Partner Citydeal circulair bouw	x	x	x		
	2.8 Uitvoering circulair bouwprogramma C-creators	x	x			
	2.9 Ontwikkelen handboeken circulair bouwen		x	x	x	x

Voor de uitvoering van de acties tot en met 2023 is € 2.780.000 beschikbaar. Voor het spoor circulair ondernemerschap en innovatie is € 925.000 geraamd en voor het spoor grondstoffen € 1.170.000. Daarnaast zijn er middelen beschikbaar voor onder meer de Uitvoeringsregeling Kleinschalige activiteiten Circulaire Economie Noord-Holland, de regionale aanpak, communicatie en adaptief beleid. Deze activiteiten lopen gedurende alle jaren (2021-2023), behalve de regionale aanpak die start in 2022 waarna deze doorloopt. Met de middelen voor adaptief beleid kan worden ingespeeld op initiatieven van partners zoals medeoverheden, kennisinstellingen en publiek-private samenwerkingsverbanden die nu nog niet bekend zijn, maar zich in de komende jaren aandienen. Voor de besteding van deze laatste middelen zal een afwegingskader worden gehanteerd om te beoordelen of initiatieven passen bij de provinciale rol en bijdragen aan de Noord-Hollandse doelen. Voor deze onderdelen tezamen is € 685.000 geraamd.

Voor het dekken van de uitvoeringskosten in de periode 2024 en 2025 zullen de hiervoor noodzakelijke middelen worden geraamd en meegenomen in de procedure van de Kaderbrief 2022. De uitvoering in 2024-2025 is afhankelijk is van de besluitvorming over de Kaderbrief in 2021 en 2022.

OVERZICHT STAKEHOLDERS

BIJLAGE 1

De volgende personen zijn in het kader van het opstellen van de Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025 geïnterviewd of hebben een bijdrage geleverd in bijeenkomsten:

AEB	Micha Hes
AMS Institute	Willie van der Broek
AM Wonen	Maarten Markus
BambooBaby	Caroline Beelen
C-creators	Wouter van Twillert
C-creators	Mariska Joustra
C-creators	Sofie Snoek
Charlutions	Charlotte Hesterman
Circulair Friesland	Houkje Rijpstra
De Groene Afslag	Lucas Mol
Fiction Factory	Marije Remigius
Gemeente Alkmaar	Tim Faassen
Gemeente Amsterdam	Jeroen van der Waal
Gemeente Amsterdam	Mara van der Kleij
Gemeente Heerhugowaard	Egbert van Vulpen
Gemeente Hoorn	Bob van Lanen
Haven van Amsterdam	Roon van Maanen
Hogeschool Inholland	Han van Kleef
HVC	Ronald Hopman
InStock	Freke van Nimwegen
Impact Hub Amsterdam	Evelien Janson
Impact Hub Amsterdam	Robert-Niels van Droffelaar
Meerlanden	Diederik Notenboom
Metropoolregio Amsterdam	Jolein Baidenmann
MKB Amsterdam Oost	Tim Doornewaard
Omgevingsdienst Noord-Holland Noord	Barbara Harskamp
Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord	Bjorn Borgers
Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord	Daniel Banis
ORAM	Giulietta Cohen
Provincie Flevoland	Reina Groen
Provincie Zuid-Holland	Robert Tekke
Rabobank Nederland	Martje Fraaije
Stichting tegen Voedselverspilling	Toine Timmermans
S.E.E./raadslid gemeente Beemster	Leo Schagen
Transitiecoalitie Voedsel/TI Food and Nutrition	Wouter-Jan Schouten
Transitieteam Circulaire Bouweconomie	prof.dr. Elphi Nelissen
Triodos Bank Nederland	Paul Kortekaas
Upp! Upcycling Plastics	Jan Jaap Folmer
VNO-NCW	Christian Lorient
Ymere	Romy Rohmer

OVERZICHT ACTIES ACTIEAGENDA CIRCULAIRE ECONOMIE 2021-2025

BIJLAGE 2

Spoor	Actie	Doel en doelgroep	Rol, inzet en instrumenten	Samenwerking	Looptijd	Activiteiten	Beleidsresultaat
Spoor circulair ondernemerschap en innovatie	1.1 Aanstellen circulaire ambassadeur	Doel: Het aanstellen van een circulaire ambassadeur om sneller een grotere massa van bedrijven te stimuleren om circulair te gaan ondernemen. Toelichting: De ambassadeur gaat het gesprek aan met bedrijven over de mogelijkheden voor circulair ondernemen, inspireert met voorbeelden en wijst op de bestaande instrumenten (PNH en Rijk) die beschikbaar zijn. De ambassadeur legt relevante verbanden tussen bedrijven, organisaties, initiatieven en geeft signalen terug aan PNH ten behoeve van aanpassingen van beleid en uitvoering. De ambassadeur kan op basis van de behoefte in de markt workshops laten organiseren t.b.v. gerichte kennisdeling. Doelgroep: MKB en grote bedrijven	Rol: Opdrachtgever, partner en bemiddelaar Inzet/instrumenten: Onderzoeken en verbinden	Partners in Amsterdam Smart City, MKB-innovatieprogramma's, regionale en lokale ondernemersverenigingen en brancheorganisaties	2022-2023	Circulaire ambassadeur is twee jaar fulltime actief.	Meer bedrijven met een circulaire bedrijfsvoering (aanpassing van bestaande lineaire bedrijfsvoering) en meer bedrijven die een circulair businessmodel (toevoeging van nieuwe circulaire producten) hebben ontwikkeld.
	1.2 Organiseren Circulaire Business Design Tracks (CIRCO-tracks)	Doel: Het ondersteunen van bedrijven bij het ontwikkelen van een strategie om over te gaan naar een circulaire bedrijfsvoering en het zetten van stappen naar nieuwe circulaire businessmodellen. Toelichting: CIRCO is een programma van CLICKNL. De ondersteuning vindt plaats door middel van een 3-daagse training (CIRCO-tracks) waarbij bedrijven uit een keten, sector of regio samen leren om tot een circulaire strategie te komen. Doelgroep: MKB en (grote) bedrijven	Rol: Opdrachtgever, partner Inzet/instrumenten: Stimuleren en verbinden	De tracks worden in samenwerking organisaties met een netwerk van bedrijven georganiseerd, zoals regionale en lokale ondernemersverenigingen, brancheorganisaties en banken	2021-2025	In totaal worden er 10 CIRCO-tracks georganiseerd (per track ± 10 deelnemers). In totaal deelname van circa 100 Noord-Hollandse bedrijven.	Meer bedrijven met een circulaire bedrijfsvoering (aanpassing van bestaande lineaire bedrijfsvoering) en meer bedrijven die een circulair businessmodel (toevoeging van nieuwe circulaire producten) hebben ontwikkeld.
	1.3 Vormen, versterken en verbinden van circulaire netwerken en platforms	Doel: Het verbinden van bedrijven, regionale partijen, kennisinstellingen en circulaire netwerken om kennis over circulair ondernemen te vergroten en samenwerking en coalitievorming te stimuleren. Toelichting: Het verbinden en vormen van netwerken en platforms wordt georganiseerd door middel van het organiseren van (kennis-)bijeenkomsten, workshops en masterclasses. Tot en met 2021 heeft de provincie een partnership met Impact Hub Amsterdam om circulaire ondernemers te verbinden. In 2021 wordt de samenwerking met Impact Hub geëvalueerd. Doelgroep: startups, scale-ups, MKB, grote bedrijven, kennisinstellingen	Rol: Opdrachtgever, partner Inzet/instrumenten: Stimuleren en verbinden	Provinciale MKB-innovatieprogramma's, regionale en lokale ondernemersverenigingen, brancheorganisaties en bestaande netwerken die zich richten op circulair ondernemen	2021 2021-2022 2023-2025	Uitvoering van jaarplan 2021 met Impact Hub Amsterdam. Vervolgens verkenning en besluitvorming over vervolg samenwerking met circulaire netwerken. Partner in circulaire netwerken.	Meer bedrijven met een circulaire bedrijfsvoering (aanpassing van bestaande lineaire bedrijfsvoering) en meer bedrijven die een circulair businessmodel (toevoeging van nieuwe circulaire producten) hebben ontwikkeld.

Spoor	Actie	Doel en doelgroep	Rol, inzet en instrumenten	Samenwerking	Looptijd	Activiteiten	Beleidsresultaat
Spoor circulair ondernemerschap en innovatie	1.4 Ondersteunen van matchmaking programma gericht op startups/ scale-ups en grote MKB-bedrijven	Doel: Het oplossen van circulaire vraagstukken van grote MKB-bedrijven én het laten groeien van startups en scale-ups die circulair innovaties hebben ontwikkeld. Toelichting: Startups en scale-ups die circulaire innovaties hebben ontwikkeld worden gekoppeld aan grote MKB-bedrijven met circulaire vraagstukken. MKB-bedrijven treden hiermee op als launching customer. Deze actie wordt uitgevoerd door aan te sluiten bij een al bestaand matchmaking programma dat succesvol uitgevoerd wordt door een partij met een sterk netwerk van Noord-Hollandse bedrijven. Doelgroep: startups, scale-ups, MKB en bedrijven	Rol: Partner Inzet/instrumenten: Stimuleren en verbinden	Aansluitend bij een al bestaand matchmakingprogramma	2021-2023	Deelname van Noord-Hollandse bedrijven aan een al bestaand matchmaking-programma	Meer bedrijven met circulaire bedrijfsvoering en opschaling van circulaire innovaties door het vergroten van de markt
	1.5 Onderzoek naar circulaire fieldlabs in Noord-Holland	Doel: Kennisontwikkeling over field labs in Noord-Holland als instrument om tot opschaling van circulaire innovaties te komen. Toelichting: Field labs zijn locaties waar nieuwe technologieën, producten en innovaties ontwikkeld, getest, gedemonstreerd en gevalideerd kunnen worden. Het onderzoek richt zich op 'field labs' in Noord-Holland, onder meer welke zijn er, waar, focus, functioneren, kansen en knelpunten. Op basis van de uitkomst kunnen acties volgen om het Noord-Hollandse netwerk van field labs die van belang zijn voor de transitie naar een circulaire economie te versterken. Doelgroep: gemeenten, fieldlabs, innovatieve bedrijven	Rol: Opdrachtgever Inzet/Instrumenten: Onderzoeken	Initiatiefnemers, field labs, gemeenten	2022-2023	Onderzoeksrapport over kansen en mogelijkheden voor versterking fieldlabs in Noord-Holland.	Meer circulaire innovaties en circulaire bedrijven door een beter Noord-Hollands innovatieklimaat door het optimaliseren van de mogelijkheden voor bedrijven om nieuwe technologieën, producten en innovaties te ontwikkelen, testen, demonstreren en valideren.
	1.6 Onderzoek naar kansen voor de Noord-Hollandse arbeidsmarkt door circulaire economie	Doel: Inzicht verwerven in de effecten van de transitie naar een circulaire economie op de arbeidsmarkt in Noord-Holland. Toelichting: Het onderzoek richt zich zowel op het algemene beeld van de effecten op de arbeidsmarkt van de transitie naar een circulaire economie als de specifieke vaardigheden die nodig zijn voor banen in een circulaire economie. Doelgroep: provincie, gemeenten	Rol: Opdrachtgever, beleidsontwikkelaar Inzet/instrumenten: Onderzoeken	Rijk, MRA, gemeenten	2021-2022	Onderzoeksrapport over de effecten van de transitie naar een circulaire economie op de arbeidsmarkt in Noord-Holland en de benodigde vaardigheden.	Verbeteren van de aansluiting van (het beleid voor) arbeidsmarkt en onderwijs op de transitie naar een circulaire economie.
					2023-2024	Uitwerken en uitvoeren eventuele vervolgcacties op het gebied van arbeidsmarkt en onderwijs naar aanleiding van het onderzoeksrapport.	

Spoor	Actie	Doel en doelgroep	Rol, inzet en instrumenten	Samenwerking	Looptijd	Activiteiten	Beleidsresultaat
Spoor circulair ondernemerschap en innovatie	1.7 Onderzoek naar ruimtelijke voorwaarden van circulaire economie in het NZKG	Doel: Het leveren van kennis over de ruimtelijke voorwaarden voor circulaire economie in het Noordzeekanaalgebied (NZKG). Toelichting: In samenwerking met het Platform Noordzeekanaalgebied worden de kansen en beperkingen voor circulaire bedrijven en bedrijvencusters in het NZKG verkend voor het op te stellen vestigingsbeleid. Dit vestigingsbeleid zal ook een bouwsteen vormen voor de NOVI-aanpak in het NZKG. Doelgroep: partners in het NZKG	Rol: Opdrachtgever, beleidsontwikkelaar Inzet/instrumenten: Onderzoeken	Platform Noordzeekanaalgebied	2021 2022-2023	Onderzoeksrapport ruimtelijke voorwaarden voor circulaire economie in het NZKG. Uitwerken gezamenlijk vestigingsbeleid voor o.a. circulaire economie in het NZKG.	Toename van circulaire activiteiten in het NZKG en een betere samenhang tussen deze activiteiten (juiste bedrijf op de juiste plek).
	1.8 Uitvoeren ruimtelijke verkenning circulaire werklocaties	Doel: Het verkrijgen van meer kennis over de ruimtelijke impact van circulaire economie op werklocaties en de ruimtelijke behoefte aan grondstoffen hubs. Toelichting: De centrale vraag is wat de gevolge zijn van circulaire economie op het ruimtegebruik in Noord-Holland, welke verschijningsvormen (o.a. grondstoffen hubs) er zijn en welke kwalitatieve eisen aan de omgeving worden gesteld, zoals milieuruimte. Doelgroep: regio's en gemeenten	Rol: Opdrachtgever, beleidsontwikkelaar Inzet/instrumenten: Onderzoeken	Gemeenten (in regioverband), MRA, mogelijk in samenwerking met andere provincies	2022 2022 en verder	Onderzoeksrapport ruimtelijke verkenning circulaire werklocaties Mogelijke doorwerking onderzoeksrapport in planologische documenten	Circulaire bedrijven met een grote ruimtelijke impact (zoals milieuruimte) kunnen zich vestigen of uitbreiden omdat daarmee in de ruimtelijke ordening rekening gehouden is. Vestiging van grondstoffen hubs wordt ruimtelijk mogelijk, indien er sprake is van een duidelijk marktbehoefte.
Spoor grondstoffen	2.1 Aanstellen aanjager(s) om grondstofketens te smeden	Doel: bedrijven bij elkaar brengen in en tussen ketens om grondstofgebruik voor die ketens te optimaliseren. Toelichting: De aanjager(s) zoeken naar mogelijkheden om grondstofketens in Noord-Holland op regionale schaal te vormen en organiseren dat deze ketens tot stand komen. De aanjagers richten zich primair op de vier prioritaire grondstofstromen. De ketenaanjager werkt nauw samen met de circulaire ambassadeur. Doelgroep: bedrijven in de ketens textiel, biomassa & voedsel, plastics en bouw	Rol: Opdrachtgever, beleidsontwikkelaar, partner Inzet/Instrumenten: Stimuleren en verbinden	Bedrijven in de ketens textiel, biomassa en voedsel, plastics en bouw, bestaande platformen, regionale/ lokale ondernemersorganisaties, gemeenten	2022-2023 2024-2024	Aanjager(s) hebben per prioritaire grondstoffenstroom minimaal één samenwerkingsproject met verschillende bedrijven in een keten vormgegeven. Mogelijk vervolg op basis van tussentijdse evaluatie.	Minder afvalstromen en hoogwaardig verwerkte reststromen.
	2.2 Uitvoeren subsidie-regeling om samenwerking in grondstof- en productieketens te stimuleren	Doel: stimuleren dat op regionale of bovenregionale schaal ketens worden gevormd. Toelichting: De provincie ontwikkelt een subsidie-regeling om de uitvoering van projecten waarin meerdere bedrijven samenwerken om te komen tot een circulair ontwerp van een product, dienst of proces te stimuleren. Doelgroep: consortia van bedrijven in en tussen de ketens textiel, biomassa & voedsel, plastics en bouw	Rol: Beleidsontwikkelaar Inzet/Instrumenten: Stimuleren en verbinden	Sector subsidies	2022-2025	Verstekte subsidies voor consortia van bedrijven voor uitvoering van projecten binnen prioritaire grondstofstromen.	Meer samenwerking in grondstof- en productieketens op textiel, biomassa, plastics en bouw.

Spoor	Actie	Doel en doelgroep	Rol, inzet en instrumenten	Samenwerking	Looptijd	Activiteiten	Beleidsresultaat
Spoor grondstoffen	2.3 Onderzoek naar reststromen, knelpunten en sturingsmogelijkheden	Doel: Het verkrijgen van inzicht in en kennis over reststromen om gericht te kunnen sturen op vermindering ervan en hoogwaardig hergebruik. Toelichting Het onderzoek richt zich op de vraag welke reststromen er zijn, wat ermee gebeurt (storten, verbranden, export) en hoe deze stromen hoogwaardiger in het systeem kunnen worden behouden. Doelgroep: gemeenten, regio's, provincie, afvalbedrijven	Rol: Opdrachtgever, beleidsontwikkelaar Inzet/instrumenten: Onderzoeken	Omgevingsdiensten, afvalinzamelaars en afvalverwerkers, PBL	2021-2022 2023-2025	Onderzoeksrapport met inzicht afvalstromen en mogelijkheden sturing reststromen. Uitwerken en uitvoeren eventuele vervolgacties naar aanleiding van het onderzoeksrapport.	Minder afvalstromen en hoogwaardig verwerkte reststromen.
	2.4 Organiseren challenges voedselverspilling	Doel: Het voorkomen en verminderen van voedselverspilling door het stimuleren van partijen in de voedselketen om projecten te starten om de verspilling van voedsel te voorkomen. Toelichting: Via het uitschrijven van een challenges worden partijen in de voedselketen gestimuleerd om projecten te initiëren die op structurele wijze voedselverspilling tegengaan. Dit sluit aan bij de ambities uit de Voedselvisie. Doelgroep: gemeenten, partijen uit de voedselketen.	studie Rol: Opdrachtgever Inzet/instrumenten: Stimuleren	MKB-innovatieprogramma's, werkgroep Circulaire Voedselconomie van het platform Voedsel Verbindt.	2021-2023	Winnaar van de challenges die een project uitvoert waarmee voedselverspilling mee wordt verminderd.	Aandacht voor het belang van tegengaan van voedselverspilling en het creëren van goede voorbeelden die elders in Noord-Holland kunnen worden toegepast.
	2.5 Onderzoek naar kansen en mogelijkheden voor de productie van bio-grondstoffen in Noord-Holland	Doel: Het verkrijgen van inzicht in de kansen en (ruimtelijke) mogelijkheden voor de productie van bio-grondstoffen in Noord-Holland. Toelichting: Voor het gebruik van bio-grondstoffen bijvoorbeeld voor circulair bouwen is productie nodig. Dit vindt bij voorkeur zo dichtbij mogelijk plaats, vanwege milieuwinst (beperken CO2-uitstoot). Om die reden wordt verkend welke grondstoffen kansrijk zijn om in Noord-Holland te produceren, onder meer gegeven ligging, bodem en ruimtebeslag. Gedacht kan worden aan bamboe, olifantengras, vlas, hennep en algen. Doelgroep: gemeenten, regio's, provincie, bedrijven	Rol: Opdrachtgever, beleidsontwikkelaar Inzet/instrumenten: Onderzoeken	Kennisinstellingen, initiatiefnemers (bedrijven), gemeenten en regio's	2021-2022 2023-2025	Onderzoeksrapport mogelijkheden productie bio-grondstoffen. Uitwerken en uitvoeren eventuele vervolgacties naar aanleiding van het onderzoeksrapport.	Meer productie van bio-grondstoffen in Noord-Holland om in te zetten als alternatief voor niet-circulaire grondstoffen.
	2.6 Aanstellen circulaire bouwambassadeur	Doel: Opschaling van circulair bouwen door het stimuleren en ondersteunen van gemeenten, ontwikkelaars en bouwbedrijven. Toelichting: De huidige bouwambassadeur van de provincie Noord-Holland voor de versnelling van de woningbouw krijgt een aanvullende opdracht en capaciteit om in de actieve benadering van de relevante partijen in de bouwsector circulair bouwen te stimuleren. Via deze weg kan actief kennis worden verstrekt en in bouwprojecten worden meegedacht en meegewerkt. Doelgroep: Bouwbedrijven, projectontwikkelaars, woningbouwcorporaties, gemeenten	Rol: Opdrachtgever, partner en bemiddelaar Inzet/instrumenten: Stimuleren en verbinden	Bouwambassadeur voor de versnelling van de woningbouw	2021-2022	Concrete projecten waar circulair bouwen wordt uitgevoerd.	Uitvoering van circulaire bouwprojecten in Noord-Holland.

Spoor	Actie	Doel en doelgroep	Rol, inzet en instrumenten	Samenwerking	Looptijd	Activiteiten	Beleidsresultaat
Spoor grondstoffen	2.7 Partner Citydeal circulaire bouw	Doel: Opschaling van circulair bouwen door het ontwikkelen en delen van kennis over circulaire bouw en vormen van een netwerk met overheden en de bouwsector op nationale schaal. Toelichting: Provincie neemt deel aan de nationale publiek-private samenwerking waarin samen met de andere deelnemers kennis wordt ontwikkeld die de provincie direct kan toepassen en kan delen met het provinciale netwerk van gemeenten en bedrijven/organisaties binnen de bouwsector. Daarnaast kunnen via dit platform Noord-Hollandse projecten als voorbeeld worden gedeeld met andere partners. Doelgroep: gemeenten, woningbouwcorporaties, projectontwikkelaars, bouwbedrijven	Rol: Partner en bemiddelaar Inzet/instrumenten: Stimuleren en verbinden	In samenwerking met de overige deelnemers aan de Citydeal circulaire bouw	2021-2023	Nieuwe kennis over circulair bouwen, ontwikkeld met andere deelnemers aan de Citydeal. Nieuwe verworven kennis en netwerkcontacten gedeeld met provinciale netwerk van gemeenten en bedrijven/organisaties binnen de bouwsector.	Opschaling van circulair bouwen waarbij circulair bouwen de norm wordt in plaats van de uitzondering.
	2.8 Uitvoering circulair bouw-programma C-creators	Doel: Opschaling van circulair bouwen door het ontwikkelen van kennis over circulaire bouw en verbinden van partijen in de bouwsector op Noord-Hollandse schaal. Toelichting: Provincie is kernpartner van de stichting C-creators. Met de jaarlijkse financiële bijdrage aan de uitvoering van het bouwprogramma van de stichting wordt gewerkt aan de opschaling naar een circulaire bouwconomie. De focus van de stichting ligt op de MRA. De provincie maakt de kennis daarnaast zoveel mogelijk voor Noord-Holland-Noord toegankelijk. Doelgroep: bouwbedrijven, projectontwikkelaars, woningbouwcorporaties, gemeenten	Rol: Partner en bemiddelaar Inzet/instrumenten: Stimuleren en verbinden	Stichting C-creators en overige partners van de stichting (bedrijven, kennisinstellingen, overheden).	2021-2022	Nieuwe kennis over circulair bouwen, gedeeld met de MRA en Noord-Holland-Noord. Nieuwe verbindingen tussen partijen in de bouwsector ten behoeve van circulair bouwen.	Opschaling van circulair bouwen waarbij circulair bouwen de norm wordt in plaats van de uitzondering.
	2.9 Ontwikkelen handboeken circulair bouwen	Doel: Opschaling van circulaire bouw door het ontwikkelen van gerichte kennis ontwikkelen over circulair bouwen die in de praktijk kan worden toegepast. Toelichting: De handboeken bieden handvatten en praktische kennis om aan de slag te gaan met circulair bouwen. De handboeken worden beschikbaar gesteld en gedeeld met de doelgroep. Er worden bijeenkomsten georganiseerd om kennis uit te wisselen. Er is hiermee een start gemaakt met het handboek stikstof en bouwen en het handboek circulair renoveren. Doelgroep: bouwbedrijven, projectontwikkelaars, woningbouwcorporaties, gemeenten	Rol: Beleidsontwikkelaar en partner Inzet/instrumenten: Onderzoeken	In samenwerking met stichting C-creators, kennisinstellingen, medeoverheden.	2022-2023	Meerdere handboeken over circulair bouwen. In samenwerking met partners worden kennisbijeenkomsten georganiseerd.	Opschaling circulaire bouw door kennis over toepassing en uitvoering te vergroten

Colofon

Uitgave

Provincie Noord-Holland
Postbus 123 | 2000 MD Haarlem
Tel.: 023 514 31 43
www.noord-holland.nl
post@noord-holland.nl

Eindredactie

Provincie Noord-Holland
Directie Beleid | Programma Circulaire Economie

Fotografie

Provincie Noord-Holland
Bas Beentjes | p5, p24, p28, p30, p38
Johannes Abeling | p1
Arjan Hassing | p6, p11, p36, p42
Lex van Lieshout | p8, p18, p27
Seaweed Lab - Agnes Kappert (bron TNO) | p19
Bart Homburg | p22, p16, p40
Annoesjka Brohm | p34
Dirk-Jan van Dijk | p20
Jan-Willem Steenmeijer | p32

Illustraties

Jorris Verboon

Grafische verzorging

Xeroxmediaservices

Haarlem, februari 2021